

A BAROMFITENYÉSZTÉS ALAPVETŐ ÉS FEJLETT MÓDSZEREI

KIVÁLÓ BAROMFITENYÉSZTŐK
TUDNIVALÓI

KIADJA
A FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM
KISÉRLETÜGYI ÉS PROPAGANDA FŐOSZTÁLYA

Ira:

LACZA BÉLA

Felelős kiadó: Benesik István
Készült 10000 példányban

53/1 236 — Egyetemi Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Jankó Gyula igazgató

A BAROMFITENYÉSZTÉS NEPGAZDASÁGI JELENTŐSÉGE

Népgazdaságunk a nagyüzemi baromfitenyésztés megalapozásával és kifejlesztésével az ország baromfitenyésztésének arculatát teljesen átalakította. A múltban csupán háztáji tenyésztésben tartott baromfiállomány termelékenysége a szakszerűtlen és minden tervszerűséget nélkülöző tartás miatt rendkívül alacsony volt. A hiányos állategészségügyi támogatás következtében pedig a nagymérvű elhullások évenként rendszeresen megismétlődtek. Az egy tyúkra eső évi 57–60 darabos állagos tojashozam mellett a tojások súlya, nagysága az ország különböző tájegységein igen változó volt. A baromfiak testnagyságának változékonysága sem elégítette ki a piac, különösen a külföld egyöntetű áru iránti igényét. Pedig a magyar baromfitermeknek zámat, iz szempontjából mindenkor kereseti árut jelentenek mind a hazai, mind a külföldi fogyasztóknál.

A nagyüzemi baromfitenyésztés bevezetésével és kifejlesztésével állami gazdaságaink és termelőszövetkezetek állattenyésztése kiegészült. Ezzel a baromfitenyésztés szempontjából kedvező természeti és gazdasági adottságok is teljes mértékben kihasználhatók.

A nagyüzemi baromfitenyésztetek rövid idő alatt át, illetve kialakítják az ország tájegységeinek legjobban megfelelő nagy termelékenységre baromfifajtákat. Erős termelést növelő hatással lesznek a háztáji tenyésztetek állományára is. Nagyüzemekben a szakszerű és tervszerű tartás minden követelménye tökéletesen biztosítható. Ez lehetővé teszi az állomány helyes gondozását, a tenyésztés irányítását és ezeken keresztül a tojás- és baromfihús termelésének fokozását.

Szocialista nagyüzemeinkben lehetővé vált az állategészségügyi védekezések átülcceréji végrehajtása. Ezáltal országosan pusztító betegségek váltak megfékezhetővé (baromfipestis, tyúktífusz).

A szakoktatás vonalán a nagyüzemi baromfitenyésztés tudnivalóinak rendszeres oktatásával mezőgazdaságunk vezető felső- és középkaderei alapos szakképzést kapnak. Alsó kádereink

szakmai képzése pedig a mezőgazdasági termelés mestereit küldi nagy számban a baromfitenyésztés területére is.

A nagyüzemi baromfitenyésztések nagy és sok munkalehetőséget biztosítanak a mezőgazdasági dolgozóinak egész éven keresztül. Elsősorban a nőket vonja be a termelésbe, akikhez legközelebb áll az állattenyésztésnek ez az ága. A baromfitenyésztés egyes munkafolyamatait igen nagy mértékben gépesítve vannak, ami a dolgozókat, jelen esetben főleg a nők munkaerőjét kíméli és a termelékenységet erősen fokozza. Baromfitenyésztő nagyüzemeinkben ma már nagy kapacitási keltetőgépek végzik a naposcsibék előállítását. Különböző típusú műanyag és ketreces nevelők (battériák) teszik eredményessé a nevelést és gépi tömssel állítják elő a kiváló minőségű hízlalt baromfit.

Ma már a keltetőgép előállító és egyéb felszerelési, őberendezési tárgyakat gyártó üzemek gondoskodnak a tenyésztés szükségleteinek ellátásáról. Az ipar 10.000 tojás befogadástú szekrényes és kisebb kapacitású, 500 tojás keltetésére alkalmas asztali gépek, valamint a legjobban bevált felszerelési tárgyak és berendezések egész sorozatával szel a mezőgazdasági dolgozók segítségére.

A baromfitenyésztés népgazdasági jelentőségét fokozó egyéb sajátosságai közül figyelemreméltók még a következők:

A baromfit mint mindenevő állatot a legkülönbébb takarmányokkal etethetjük. Felhasználhatjuk a mezőgazdasági termények, valamint az élelmezési ipar hulladékait is. Ezáltal a tojás és hústermelés költségét csökkentjük.

A baromfiak szervezetében végbemenő életfolyamatok, köztül az anyagcsere is igen gyorsan folyik le, tehát a különféle termények a leggyorsabban alakíthatók át élelmezési terméké, ami különösen emeli a baromfifélék jelentőségét.

Nagyüzemeinkben a növendék baromfiak rendszeres vándoroltatásával a mezőgazdaság rengeteg fűg- és rovarkártevőjét pusztítjuk (répabogarak, gabonamolyoska stb.), valamint az elhullott gyom- és egyéb magvak tömegét értékesítjük. Ezáltal egész-séges, erőeljesen fejlett, ellenállóképes tenyészállatokat állítunk elő és megtakarítunk nagymennyiségű abraktakarmányt. A baromfiak rovarirtó tulajdonságaiknál fogva gyümölcsösökben is tart-hatók. Különösen fontos a baromfikifutókna gyümölcsfákkal való beültetése.

Víziszármayasoknak, főleg kacskáknak, tógazdaságokban és rizs-földeken való gazdaságos tartása mindinkább közismertté válik. A baromfifélék nagyfokú alkalmazkodóképessége lehetővé teszi

azt, hogy hazánk bármely részében, mind a síkságon, mind a dom-bos vagy hegyes vidéken sikeresen tenyészünk.

Az állattenyésztésnek ez az egyik leghasznosabb üzeme-ga előnyösen különbözik más állattenyésztési ágaktól. Rendkívül szá-porossága és gyors fejlődése miatt a legrovidebb idő alatt értékes termékeket, tojást, húst, tollat, májat, zsírt és kiváló minőségű trágyát biztosít. A tojás és baromfihús nagy tápértékű, szívesen fogyasztott élelmiszer. A szervezet részére szükséges tápanya-gokat, izletet, könnyen emészthető formában tartalmazza. A tyú-kok húsa, az úgynevezett „fehérhús” ok csoportjába tartozik, belc-gek és gyermekek részére különösen értékes. A tojás azonkívül iparunk egyes ágaiban nélkülözhetetlen segédanyagként is érte-kesül. A toll, különösen a fehér liba-pelyhő és toll mindenkor kere-seit áru, mind belföldön mind külföldön. A tarka toll ipari vonalon szintén értéket jelent. A libamáj konzerviparunk alapanyaga. Min-denkor világhírű és keresett cikk volt a tápláló, izletes, vitamín-ban gazdag baromfibelsőrsz. Kedvelt élelmiszere dolgozóknak a víziszarmayasok lédús pecsenye húsa és a zsíros, hízlalt áru is. Hasonlóképpen közkedvelt a liba- és kacsa-szűr és magas kalória-tartalmával és izletességénél fogva.

Számtalvó mennyiségű a minőségileg igen értékes baromfi-trágya is. Az összes trágyák közül legmagasabb és könnyen érle-keshető nitrogén-, foszfor- és káli-tartalma miatt külön figyelem-el érdemel.

Látjuk tehát, hogy a nagyüzemi baromfitenyésztés mennyi-a népgazdaság széles köreibben használható terméket szolgáltat.

Hazánkban megvannak a baromfitenyésztés, a tojás és a baromfihústermelés fejlesztésének összes feltételei. Szocialista nagyüzemi gazdaságaink a legkedvezőbb viszonyokat nyújtják a baromfitenyésztés és a vele kapcsolatos baromfiipar széleskörű ki-fejlesztésére.

A BAROMFITENYESZTES FEJLESZTÉSE TÖRVÉNYBEN IS MEGSZABOTT KÖTELEZÉSÜNK

„A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának és a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata az állat-tenyésztés és takarmánytermelés fejlesztéséről az 1952—54. évek-ben” előírja, hogy „tovább kell növelni az állatállományt és emelni kell az állattenyésztés termelékenységét; az átlagos hozamot és a szaporaságot”. A termelőszövetkezetek közös baromfiállományát 1954. év végéig az 1952. év márciusához viszonyítva tízenny-

szerezése, az állami gazdaságokban pedig ugyanebben az időszakban 128 százalékkal kell emelni.

„Az egyéves tojáshozamot országosan tojónként 19 darabbal kell növelni, az állami gazdaságokban el kell érni a tojónkénti évi 110, a termelőszövetkezetekben az évi 100 db. tojást”.

Az egész ország baromfitenyésztését mélyrehatóan érintő intézkedése a határozatnak a keltetésre vonatkozó része: „A baromfitenyésztésben a keltetőállományokon 1953-tól kezdve kizárólag vérvizsgált, egészséges állományból származó tojásokat szabad keltetni.” Ez a határozat alapjaiban erősíti meg baromfitenyésztésünket.

„A keltetési arányt meg kell javítani a keltetőállományok, az állami gazdaságok és a termelőszövetkezetek gépeiről. A tyúkok tojáshozamának emelése érdekében létesítsenek ligetes kintutakat, alkalmazták a téli tojástermelést elősegítő új módszereket (világítás, zöld- és sárgaakarmányozás stb.) vezessék be a baromfiak nvári vándoroltatását”. A szaporább és nagyobb hozamú állattartók elterjesztése és a tenyésztői munka megjavítása érdekében elrendeli a határozat 1954. év végéig a **tyústenyésztetek** felállítását az alábbi arányokban: fehér leghorn fajta 30, sárga magyar, fehér magyar, kendermagos magyar, fogolyszínű leghorn és a nagy veres (rhode island) fajták 13—13, nagy kendermagos (plmouth) fajta 5 százalék. Törzsállományt kell kialakítani a magyar lúdfajtákból, a nemesített magyar kacsá, a pekingi kacsa és a bronz pulyka fajtákból”.

„A fajták továbbjavításának főbb irányai a következők legyenek: tyúkfajtáknál a tojáshozam és a különféle betegségekkel szemben az ellenállóképeség növelése.”

„Szaporítani kell a jobb termelőképeségű fajták arányát. Szaporítsák el a bőven tojó leghorn tyúkokat a termelőszövetkezetekben s állami gazdaságokban s biztosítsák számukra a megfelelő, igényesebb tartási körülményeket.”

Minden megyében állami baromfitenyésztő állomást kell szervezni. A termelőszövetkezetek baromfitenyésztésének elősegítésére a földművelésügyi miniszter felügyelete alatt megyénként keltetőállományokat kell létesíteni.

„A kiváló minőségű tenyészállatok nevelése érdekében a bregyúti minisztérium az államnak átadott tenyészállatokat 1953. július 1-től egyszeres súlyban számítva be a beadási kötelezettség teljesítésébe.”

„A mezőgazdaság minden szektorában gondoskodni kell az állatállomány erőteljes fejlesztéséről, az állattenyésztési munkát szervezettebbé, megbecsültebbé kell tenni.”

A minisztérianél határozatlan megjelölés és a baromfitenyésztés elé küldött feladatok a baromfiak tartási és takarmányozási viszonyainak megjavításával, az állatok megbetegedéseinek és elhullásának megelőzését célzó rendszabályok betartásával teljesíthetők, sőt túlteljesíthetők. A szocialista bérezés, a munkavésények széleskörű, kifejlesztése, az élelőbaromfitenyésztő gazdaságok példamutatása és a tapasztalatok széleskörű kicserélése, a munka helyes megszervezése biztosítja a munka termelékenységének fokozását és a termelés növekedését.

A baromfitenyésztés terén is minden rendszabály alapját a tudományos kutatásoknak és az élelőbaromfitenyésztő tapasztalatoknak kell képezni. Az élveves leírás során teljesen meg kell szüntetni a baromfitenyésztés elmaradottságát.

A mennyiségileg hatalmas megnövekedett állományoknak minőségileg is kifogástalannak kell lennie, hogy az olyan értékes állományok, mint a tojás és baromfinus termelését és fejtenkénti fogyasztását maximálisra fokozzuk.

BAROMFIGAZDASÁGOK CELJA, IRÁNYZATA

Baromfigazdaságok létesítésénél alapos körültekintéssel kell eljárni. A baromfigazdaság célját az adottságoknak megfelelően kell kitűzni, mert hisz a baromfigazdaság minden munkájának — kezdve a terület megválasztása, építkezése, fajta megválasztása, takarmányozása stb. — a cél érdekében kell történnie. Célkitűzésről függően a baromfigazdaság lehet:

tisztán tojástermelő,

tojás és hús termelő,

hústermelő irányzatú.

A tisztán tojástermelő célkitűzésű baromfigazdaságok (letojató letelek) létesítése nagy városok ipari zónáinak vagy egyes üzemek közelében indokolt. Kimondott tojótyúk tartásával foglalkozóknak ezért elsősorban a fehér leghorn, és fogolyszínű olasz tyúkok tartása kívánatos. Az ilyen gazdaság főleg étkezési tojást termel. A hús csak mint melléktermék, a nem tojó, kiselejtett állatokból származik. Az állományban nem szükséges kakasokat tartani, amivel mintegy 10 %-kal csökkenthetők a tartási költségek. Az épületek zöme az 500—600 tojó befogadóképességű baromfiállók képezik, csibekeltetés, nevelés nincs, tehát ily hasznosítási épületekre nincs szükség. Az állomány mintegy 50 százaléka minden évben kicselejtetik, pótlására az első éves, legnagyobb tojóképeségű jácseket használják fel. Csapófészkét nem használ-

nak. Az állomány minden évi felújítására szolgáló jércéket, különálló, de vele szoros kapcsolatot tartó tenyésztőtelep biztosítja. F. telepen szakszerű tenyésztéssel a fajta legértékesebb vonalait állandóan javítva, olyan törzsállományt tartanak fenn, amelynek évről-évre nő a termelékenysége s olyan utódokat ad át a letojató telep részére, melyek hozamellenőrzés (csapófészkezés) nélkül is biztosítják a fajtára jellegzetes átlag tojáshozamot. Természetesen a tenyésztőtelepek olyan méretlűnek kell lenni, hogy a letojató telep állománypótlásán kívül a saját állományának minden évi kisebbségnévű pótlásáról is gondoskodni tudjon. Ezen a telepeken kell elhelyezni a minisztertanácsj határozatban megjelölt 30 szá-
zalek leghorn-fajta baromfit.

A tojás- és hústermelő irányzat nálunk a legelterjedtebb. Hazai baromfitenyésztésünk igen szerencsés helyzetű, mert célkitűzéseink megvalósításához a legkiválóbb vegyes hasznosítású baromfifélék állnak rendelkezésre. Itt elsősorban a sárga-, fehér-, kendermagos magyar baromfiak, valamint ezek kopasznyakú változata jön számításba. Feladatunk ezeknek a cél érdekében történő továbbnevelése, vagyis a már meglévő fajtan keresztül a típus kialakítása és a termelőképeség fokozása, hogy népgazdaságunk részére a megkívánt testsúlyú, magas hozamú, igénytelen, belegészeknek ellenálló vegyes hasznosítású baromfifajtákat a legrovidebb idő alatt előállítsuk.

Vegyes hasznosítású baromfiak közé soroljuk a vörösiszlándi, new hampshire, pilmouth és wiantott, hazánkban is szép számmal található, megtenyosodott, könnyebb súlyú tojó-hús típusait.

A tojás-hústermelő irányzatú gazdaság tojástermeléssel, keltetéssel, növendékreveléssel egyaránt foglalkozik. Az építkezések ennek megfelelően történnek. A tenyésztőtelepen csapófészkezzéssel erős szelekciós munkát végeznek állományjavítás céljából. Szakszerű munkával a vegyes hasznosítású fajláktól megközelítőleg annyi tojást nyerhetnek, mint az egyoldalú tojófajtáktól. A tojáshozam mellett azonban az értékes, keresett baromihús is ott van, ami a tojófajtáknál nem található a kívánt minőségben. A tojás és hústermelő irányzatú baromfigazdaságban, mint hús kerül értékesítésre az a szaporulat is, melyet a tavaszi tenyészállat keltetési ideje után, május hótól kezdve keltetnek és nevelnek.

Hústermelő irányzatú gazdaságban, ahol a baromihús a fő termék, főleg kacsá, liba, pulyka és gyöngyös nevelésével és tenyésztésével foglalkoznak. Minél több szaporulatot tud a telep egy-egy tojóállat után előállítani, annál gazdaságosabb a hústermelő üzemi tevékenysége. Igyekezni kell minden pekingi kacsá-

után legalább 20—25, minden liba után legalább 10, és minden pulyka után legalább 25 darab szaporulatot elérni. A hústermelő baromfigazdaságok tenyészállománya utáni tojáshozam nagy százaléka keltetésre kerül és a törzsállomány kismérvű pótlására szükséges növendékek kivételével az egész szaporulat hústermelés céljaira szolgál. A szaporulatot minden évben értékesítik, s csak a szűkebb törzsállományt telettik át.

Valamennyi irányzatú, tehát még a letojató telepekhez is szükséges bizonyos mennyiségű mezőgazdasági művelés alatt álló földterületet, ahol az állatok takarmányozásához elegendő zöld- és gyökértakarmányok megtermelhetők.

BAROMFIGAZDASÁGOK TERMELESI CÉLKITŰZÉSE

Népgazdaságunk fejlődése azt követeli, hogy rövid időn belül minden állami gazdaságban és termelőszövetkezetben baromfitenyésztet létesítsenek. A létesülő baromfitenyésztetek a mindenkori termelési célt tartva szemelőtt, megválasztják azt a baromfifajtát vagy fajtát, amellyel célkitűzésüket akarják megvalósítani.

Ha az éghajlati viszonyokat tekintjük, hazánkban az összes gazdasági baromfi mindenhol eredményesen tartható. A termelőképeségre vonatkozó adatok igazolják, hogy a különféle tyúkfajták hazánk bármely részén, az éghajlati viszonyoktól függetlenül egyenlő sikerrel tenyészíthetők. Még a hatalmas területű Szovjetunióban is azt bizonyítják a kutatási eredmények, hogy az egyes baromfifajták termelőképesége, az egymástól nagy távolságokban lévő, eltérő éghajlati viszonyok mellett működő baromfitenyésztetekben sem különböznek egymástól lényegesen. Ennek oka a baromfiak nagy alkalmazkodóképességében van. Az alkalmazkodó képesség különösen egyes szilárd testalkatú és ellenálló képes fajták (pl. leghorn) felbecsülhetetlen előnye.

A fajta kiválasztásánál a nagy városok és ipari központok közelében a tojó tyúkajtákat kell előnyben részesíteni (leghornok). Távolabbi vidékeken a gabonahulladékokat hús előállítására jobban értékesítő vegyes hasznosítású baromfiakkal (magyar fajták stb.) ajánlatos foglalkozni.

TENYESSZÜNK MINÉL TÖBB VIZISZARNYAST

Kacsatenyésztéssel elsősorban vízterülettel rendelkező állami gazdaságok és termelőszövetkezetek rendezzék be. Előnyösen felnevelhetők a kacsák a tógazdaságok és rizstelepek vizeiben is. A két üzemi összekapcsolása nagy haszonnal jár a tógazdasá-

gokra is. A kacsá-ürülék hatására dúsán fejlődik a vízinvívenyzet. A kacsák rengeteg, a halakra káros növényzetet és békát pusztítanak el. A kacsák erőteljesen fejlődnek, kiváló minőségű tenyésztési állatokat nevelhetünk ily módon. A tovgazdaságban szamszerűleg kimutatható többtermelést értek el halhúsból ilyen vegyes üzemeltetés mellett.

A gödöllői Kisállattenyésztési Kutatóintézet gazdaságának halastavaiban az 1952. évben nevelt másfélezer növekedéskacsánál az elmulás nem ért el 0,5 százalékot. A bálnalmi állami gazdaságban a rizsföldeken nevelt több mint 5000 darab kacsánál nagy takarmánymegtakarítás mellett átlagosan 3,2 kg. testsúlyt értek el.

A vizen nevelt kacsák tolla a legjobb minőségű, rugalmas és tisztá. Természetesen vízzel nem rendelkező gazdaságok és termelőszövetkezetek pár száz darab kacsát felnevelhetnek mesterségesen készített, pár négyzetméter felületű sekély (30-40 cm) mélységű vízmedencében is. Ilyen kacsatenyésztést különösen konyhakertszetekkel lehet összekapcsolni, ahol a kerti növények rengeteg hulladékát kifinomán lehet kacsákalkakora tavasztól késő őszig értékesíteni.

Lúdenyészettel dús legelőjű, nem mocsaras területű, vízellátással rendelkező gazdaságok foglalkozzanak. A vízterület a tollminőség megtartására és a pároztatáshoz szükséges. Házai viszonyaink közepette különösen fontosak azok a területek, ahol a talajban lévő különféle oldódó ásványi anyagok hatására a kisebb testű, de nagy májú ludak találhatók (Győr környéki nagy májú ludak). Ezen a vidéken minden állami gazdaságnak és termelőszövetkezetnek elsőrendű érdeke, hogy lúdenyészettel is foglalkozzon. Más vidékeken (Baja környékén, Kúnszentmiklósnál és a Tisza felső folyásánál stb.) a zsír- és pecsenyeludakat tartják nagy mennyiségben. Mint a baromfi-félék egyetlen tisztán növényevő állata, rengeteg fűfélélt fogyaszt és értékesíti.

A PULYKA A LEGOLCSÓBB HÜSTERMELO BAROMFI

A pulkatenyésztés baromfi-tenyésztésünk legelmaradottabb ága. Pedig minden állami gazdaságban és termelőszövetkezetben meg van egy legolcsóbb hústermelő baromfi tartási lehetősége. A pulyka a legjobb takarmányértékcsökkentő. Míg egy vegyes hasznosítású lyúkfajtának kb. 5,5 kg takarmányra van szüksége 6 hónapos korig egy kg testsúlygyarapodáshoz, addig a bronzpulka ugyanabban a korban 4 kg takarmányból termel ugyanannyi húst. Rengeteg rovar, féreg összeszedésével, állati fehérje szükségletét

a mezőgazdaság különböző kártevőiből elégtelen ki. A kullatások során pl. egy kifejlett pulka begyartalmának vizsgálatakor abban 1,5 kg rébabogarat találtak. Különösen nagy segítség a pulka cukorrépa termelő gazdaságokban. A magyar bronzpulka a világ legjobb „fehérhúsát”, lédús pecsenyét szolgáltatja. Tenyésztéséhez kevés épületbefejtetés szükséges, mert az egész nap barangoló növekedéskallomány éjjelre, olcsón előállítható nyári szállásokban tartható.

A pulkánál is elhanyagoltabb, még a gyöngyös tenyésztése. Egyetlen állami gazdaságból és termelőszövetkezetből sem hiányozhat a gyöngytyúk. A nagy legelőterületek, ritkás füves erdők, répföldek, lohere és lucernatáblák férgeinek és rovarainak leg-szorgalmasabb pusztítója. Bogarak irtására még a pulkánál is alkalmasabb, mert finom csontozatú labával nem tesz kárt a zsenge növényzetben, élénk tekintetével még a hűvösebb reggeli órákban is megtalálja a rögök alá húzódott bogarat. Soha nem tudunk annyit termelni belőle, ami a keresletet kielégítené. Izzetes pecsenyéje a fűszár húsánál jobb, tojása tápláló és vitaminban a leggazdagabb.

MIT KELL TUDNUNK A FAJTAK MEGVÁLÁSTASAROL

Az állomány megválasztása a baromfigazdaság célkitűzésének megfelelő típusokból történik. Gazdasági osztályozás alapján minket a tojó típusok, a tojó- és hústípusok, vagyis vegyes-hasznosításúak és a hústípusok érdekelnek, aszerint, hogy tojás-termeléssel, tojás és hústermeléssel vagy kimondottan hústermeléssel kívánunk foglalkozni.

Kimondottan tojótípusok: a fehér leghorn és fogolyszínű olasz baromfi-fajták.

A fehér leghorn a világ minden táján meghonosított. Nagyüzemi tojástermelő telepek részére a legértékesebb tyúkfajta. Erős, egészséges szervezettű, ellenállóképes. Ennek tudható be az egész világon közismert alkalmazkodóképessége. Igényes az étkezéssel, takarmányozással és gondozással szemben. Szereti a tágas kifutót, természetének jobban megfelel a homokos, vizet átvezető talajú kifutó terület, ahol esők után nincs sár. Sok közte a 200 darabon felüli tojó. Tojásai 65 gramm körüli súlyúak, vékony és mérsékelt héjűak. Átlagos tojásáhozama az összes tyúktojás közül a legmagasabb. Ritkán kotlik. Csibei mozgékonyak, gyorsan tollasodnak, ivar szerint korán szétválhatnak. A 10-12 hetes feljavított leghorn csibék húsmínőség szempontjából egyetlen fajtától sem maradnak el.

A fogolyzsinú olasz tyúk a fehér leghorn mellett hazánkban is elterjedt. Teltszíne erősen alkalmazkodik a terephez, egyöntetű rajzolattal. Szilárd testalkatú, erős, egészséges, ellenállóképes szervezett. Tojáshozama és tojásainak súlya a fehér leghornokénál alacsonyabb. Csibéi hátán a naposkorban található sötét csíkozás módot nyújt az azonnali ivar szerinti szétválogatásra.

A kettős hasznosítású tojó és hústípusú baromfi-félek között hazánkban a legtöbb van a fehér-sárga-kendermagos magyar tyúkokból. Legértékesebb baromfi-fajtánk. Finomszentozatú, könnyebb testű állatok. Mozgékony, élénk tekintetű, jó élelemkereső, fáradhatatlanul kapargáló baromfiak. Erős, egészséges szervezett, nagy ellenállóképességű. Igénytelen. A nagyüzemi tartást könnyen megszokja. Kotlási hajlama na meg erős, a keveset kotló állatok kivételével magas tojáshozamot érhetünk el. Tojásai 55–65 gramm súlyúak, barnás árnyalatúak. Nagy előnye, hogy kielégítő tojáshozama mellett a világpiacon állandóan keresett, izletes magyar baromfiúsz szolgáltatja. Sok köztük a 150–160 darabon felüli tojó is. Csibéi mozgékonyak, gyors fejlődésűek. 5–6 hónapos korban megkezdik a tojáskelést. Az első éves tojók között sok jó téli tojó van. Súlyuk 2 kg körüli, legkönnyebbek a jentérek, legnehezebbek a kendermagosak. A sárgák közepsúlyúak. A mutatózó súlykülönbség részben a környezet kialakító hatásának, részben a „nemesítésükre” felhasznált fajtáknak tulajdonítható. A fehér színváltozat legnagyobb számban a Duna–Tisza közén, és az Alföldön, a sárga a Dunántúli részen, a kendermagos pedig az északibb vidékeken s az Alföld egyes részén található.

Legfontosabb feladatunk, hogy e meglévő, a mi viszonyainkhoz kitűnően alkalmas, értékes magyar baromfi színféléseit a fajtán belüli legértékesebb vonalak összegyűjtésével, tiszta vérben való tenyésztéssel kinemesítsük. A nemesítésnek arra kell irányulnia, hogy a háziműsöget a tojáshozam mennyisége ne rontsa le, és a fajta termelőképessége feltétlenül biztosítsa a nagyüzemi viszonyok között is a gazdaságosságot.

Ujabbban a magyar tyúkok kopasznyakú változatával is foglalkoznunk. Jó tojók, edzettek, erős szervezettek, húsuk lében dús. A külföldi származású kettős hasznosítású tojó-hústípusú tyúkok közül hazánkban a rhode islandi, new hampshirei, a plumth, fehér wíandott és welsumi fajták találhatók. Jó tojáshozamukkal, nagyobb testükkel a hazai fajták javításában nagy szerepük volt. A gödöllői Kisállattenyésztési Kutatóintézet a magyar tyúkok nemesítésében mindhárom színváltozatban eredményes munkát végzett. Átlagos tojáshozamuk már 1950. évben 146 darab

volt. Legnagyobb évi teljesítménye ugyanitt a magyar fajtából 230 darab, a rhode islandi fajtából 290 darab tojás volt.

A munkaérdemrenddel kitüntetett L. Móricz Zsigmond, a jeánvári „Előre” termelőszövetkezet baromfi-tenyésztője a célkitűzésnek megfelelő fajta helyes megválasztásával érte el azt a magas tojáshozamot, amelyért a kormánykitüntetésben részesült.

MILYEN VIZSZARNYASOKAT TARTSUNK?

Ludak közül a tisztafehér tollazatú 5–7 kg súlyú magyar ludak tartása a leggazdaságosabb. Edzett, igénytelen mind a tartás, mint a takarmányozás szempontjából. Gyors fejlődésű, jól tollasodó. Egyes esztendőikben háromszor is kopasztható. Nagyfontosságú tollat, pelyhet szolgáltat. Kitűnően bírálható. Különösen értékesek egyes vidékeink közepes testnagyságú májlúdjai.

A kunszentmártoni „Zalka Máté” termelőszövetkezet 203 darab fehér magyar libája az elmúlt esztendőben mintegy fél mázsa tollal és pehellyel növelte a tagok jövedelmét.

A pekingi és magyar kacsák a legértékesebbek. A nagyüzemi tartást jól bírják. Kiváló hústípusú állatok. A pekingi az egész világon elterjedt és meghonosodott. Rendkívül gyors fejlődésű húzékony, a tojásmest jól bírja. A magyar kacsza nemesítésére kiváló. Nem tudott még eléggé elterjedni az értékes barna Campbell kacsza. Mozgékony, edzett, erős szervezett, ellenállóképes. Izletes peccsenyűháza mellett évi tojáshozama megáldadja a 180 darabot is. Igazi nagyüzemi kacsafajta.

FOKOZZUK A PULYKA ÉS GYÖNGYÖS TENYÉSZTÉSÉT

Legértékesebb pulykaféleségünk a bronzpulyka, mely a nagyobb tömegű hústermelést képviseli. Edzett, gyors fejlődő, jó takarmány-értékcsúsz. A nagyüzemi tartást jól bírja. Kicsinyei gyors fejlődésűek, jól nevelhetők.

A Tiszafüred–Kőcsi gazdaság dolgozói 5100 darab pulykából 4900 darabot felneveltek, melyből 2000 darabot törzsállatnak hagytak meg. A dolgozók jó munkájukkal havi 1300 forintot keresetet értek el. A törzsállomány 65 darabos tojásállaga után még külön 1300 forint prémiumban részesültek.

A kékszürke gyöngyös a rovarok és férgek legszorgalmasabb pusztítója. Gyors fejlődésű, edzett, ellenállóképes. Evi tojáshozama 60—70 darab. Tojása, húsja izletes, kiűlődön is keresett áru.

A TENYESZTÉS ALAPVETŐ TUDNIVALÓI

Legfőbb tenyésztési feladatunk a baromfiak hozamának, elsősorban tojáshozamának fokozása. Hogy ezt a feladatot helyesen oldhassuk meg, néhány tudnivalót el kell sajátítanunk, hogy a termelést irányítani tudjuk.

A nálunk tenyésztett tyúkfélék általában 5—7 hónapos korban kezdik meg a tojásrakást, a leghornfélék és magyarok korábban, a nehezebb vegyes hasznosítású rhode islandi, new hampshire stb. később. A fiatal tyúkok az első évben tojnak a legtöbbet, bár tojásaik súlya valamivel kisebb a második évben termelt tojások súlyánál. A tojáshozam erős csökkenése miatt három évnél idősebb tyúkot csak akkor hagyunk meg a tenyésztésben, ha az kíváló jó tojó. Rendszeres kiválasztással a tyúkok termelőidejét is megnősszabíthatjuk.

A jó tojó tyúkok mindig korábban kezdik meg a tojásrakást a tenyésztanyag kiválasztásakor lehat vegyük figyelembe az első tojás lerakásának idejét.

De emellett fontos az is, hogy a kiválasztott jérce jól fejlett, erős szervezettű és a fajtára jellegzetes súlyú is legyen. A nagy tojáshozam mellett megköveteljük, hogy tojásaik bizonyos részét a téli hónapokban (november—február) termeljék meg.

Különösen értékesek azok a jércek, melyek a téli hónapokban több tojást tojnak és elődeik is hasonló jó téli tojók voltak.

A Babilnai Allami Gazdaság sárga magyar és kendermagos állományában sok értékes téli tojó van, amelynek jércei a téli hónapok alatt termelt 70—80 darabos tojáshozammal az egész évi takarmányozási költségeket visszafizetik. Csak ilyen állományral tudott a gazdaság kinagasló tojáshozamot elérni, mellyel nagymértékben hozzájárult a sárga és kendermagos magyar baromfi nagyüzemi tyúkká való kinemesítéséhez.

A korai ivarérettség, a téli tojóképeség, a kotlás tartama és megismétlődése, a tojáshozam nagysága, a tenyész kiválasztás és termelésfokozás legfontosabb tényezői.

A baromfiak tojáshozama a szülőkötől öröklött tulajdonságoktól kívül főleg a környezeti viszonyoktól függ. A téli tojás mennyi-

sége, a tojáshozamra való kiválasztás mellett, elsősorban a gondozástól és tartástól, valamint az okserű takarmányozástól függ.

A tojótevékenység természetes időszak a tavasz. Ilyenkor minden tyúk petefészke erőteljesebben működik. Utódok nyérésére ebben az időszakban termelt tojások a legalkalmasabbnak. A nyári időszak tulajdonképpen a tojásrakás tavaszi idejének folytatása, de a termelés már csökken. A rossz tojók a tojásrakás teljes becsúsztatásával korán vedleni kezdenek. Az igazi vedlés ideje az ősz.

HOGYAN ALKALMAZZUK A FEJLETT ZOOTECHNIKA MODSZEREIT BAROMFITENYESZTÉSÜNKBEN

A baromfiak termelőképességének növelése egyúttal tenyésztésük fokozásával. A baromfiállomány tenyészértéke többféle tenyésztési eljárással növelhető. Ezek közül a gyakorlatban a tisztá vagy fajánbelüli tenyésztést és a keresztezést alkalmazzák.

A tiszta tenyésztést ott használják leggyakrabban, ahol meghatározott fajtát tenyésztenek. A fajták közötti keresztezést használatot előállítására vagy fajtaátalakításra használják.

Használatellőltető keresztezésnél olyan szaporulatot nyerünk, melyek a keresztezés eredményeként a szülőknél nagyobb tojáshozamúak, nagyobb testűek, erősebb szervezettel és gyorsabb növekedésűek. Ezeket azonban továbbtenyésztésre nem használjuk, mert a kinagaslóan jelenkező jó tulajdonságok csak az első nemzedékben, közbeesően jelentkeznek.

A fajtaátalakító keresztezésnek a cseppvéskeresztezés formáját használják használatban. Főleg a helyi faják megjavítását célozzák az egy alkalommal használt javító katas párosításával. Ezután a szaporulatot saját fajájával párosítják tovább.

Rokontenyesztést a baromfitenyésztésben a tenyészállatok szakszerű kiválasztásával és csak a legnagyobb óvatossággal szabad végezni. Következménye a tojások gyengébb termelőképessége, a kelési százalékok csökkenése és az utódok nagyobb fokú elhullása lehet. A tenyésztésnek ezt a módját csak vérvonaltenyésztés esetén alkalmazzák, ott is mérsékelten.

A tenyész kiválasztásnak két módszere alkalmazható:

a tömegkiválasztás,

ahol a kiválasztás a legjobb termelőképességű, jó küllemű és testalkatú egyedek válogatásával történik. A baromfiakat utódaik tulajdonságai szempontjából nem vizsgáljuk, csupán csapódások-

ket ellenőrizzük az egyedenkénti tojáshozamot. A tenyészkiválasztás e módszerével együttjár a rossz tojáshozamú és küllemileg alkalmatlan egyedek kiselejtezése. E munkával az állomány termelőképességét kétségtelenül erősen fokozhatjuk.

Családkiválasztásnál

az állatokat, származásuk és utódalk tulajdonsága alapján választjuk ki. Családon a kiválasztott kakas és párosítás céljára hozza becsült, vele rokonságban nem álló tojók ivadékaiknak összességét értjük. A családban a kakas a vele párosított tyúkok szaporulatával az apa révén rokonok és így egy családon belül az egyedek többé-kevésbé ugyanazon értékű tulajdonságok képviselői.

Értékes a szaporulat akkor, ha az ismételt párosításból ugyanazon jó tulajdonságú ivadékokat nyerünk.

Ha egy családból több jó testvérekkel rendelkezők, úgy hozzájuk megfelelő arányban nagyobb számú tojót (50—70 db.-ot) is beosztunk. Ez a csoportos kiválasztó módszer nem egészen tökéletes, mert az utódok apai származását pontosan megállapítani nem lehet.

A tenyészbaromfiak gyors minőségbeli feljavítását vérvonal-tenyésztéssel végezzük. A vérvonal olyan állatok nagyobb csoportja, melyek egy elődtől származnak és tulajdonságaikban közel állnak hozzá. A vérvonaltenyésztés lényege, hogy a vérvonalra jellemző tulajdonságokra alapos egyedenkénti kiválasztást és párosítást végzünk. Rendes körülmények között egy állomány vérvonalaiiban több értékű, egymástól eltérő tulajdonságú állandósítunk. Keresztezésekkel ezen értékes tulajdonságokat a vérvonalakban kombinálhatjuk, miáltal az állatok további tenyész tulajdonságainak megjavítását mozdítjuk elő. Ezek a legértékesebb csoportok az állomány javítására kitűnően felhasználhatók.

A TÖRZSTENYESZTŐ GAZDASÁGOK FONTOS SZEREPE

A tenyész kiválasztás munkájában fontos szerepük van a törzstenyésző gazdaságoknak, mert a termelékenység növelő munkájuk eredményeként egész országrészek állománya megjavul. Ezek főleg családkiválasztással végzik értékes munkájukat a termelőképesség megjavítása érdekében. Különösen sok munka vár a törzstenyésző gazdaságokra e tekintetben a víziszárnyas állomány termelékenységének növelése terén.

Jó példával jár elől e téren a Barattyosi Állami Gazdaság, ahol 3000 darabból álló libaállomány törzskönyvezését végzik.

Szakszerű tenyész kiválasztással tenyészítjük és szaporítjuk az izle-tes és nagylómegeű húst és zsírt szolgáltató sziki magyar ludat.

A törzstenyésztelepeken, ahol részletes és pontos tenyész-munka folyik, az állomány több csoportból tevődik össze, és pedig: elít törzsállományból, melyeket törzs- vagy ellítállomány helyezett el. Ezek szaporulata 100-as órába kerül, az itt termelt nagylómegeű ivadékok pedig 250-es vagy elválasztott 500 férőhelyes órákban helyezik el. Az állatokról adatfelvételt eszközölnék s valamennyit csapófészkézik.

Az árutermelő állományoknak minden évi pótlására szükséges egy-egy olyan tenyésző gazdaság, ahonnan minden évben a felújításhoz szükséges anyagot megkapják. A felújítóállomány az egész állománynak 15—20 százalékát képezze.

A TENYÉSZKIVÁLASZTÁS SZABÁLYAI

A hím- és tojóállatok tenyész kiválasztását különös gonddal kell elvégezni. A küllemet, az élőhelyt, az állatok egyedenkénti bírálataival vizsgáljuk meg, a termelőképességet és származást pedig a feljegyzésekből állapíthatjuk meg.

A testalkat és küllem szerinti kiválasztás

elsősorban azon tulajdonságok alapján történik, melyek jellemzők arra a fajára, melyhez az állatok tartoznak, másodsorban meg olyan tulajdonságok alapján, melyek a szervezet egészségét mutatják. Az állatok élőhelye nem lehet kisebb a fajára jellemző súlynál, természetesen olyan kondícióban, melyben a megbírálandó egyedeknek életkor szerint lenniük kell.

A származás alapján történő kiválasztás

az állat belső tulajdonságai és tenyészértéke alapján történik. Mivel az apai, mind az anyai ág elődeinek tulajdonságait figyelembe kell venni több nemzedékre vonatkoztatva.

A termelés szerinti kiválasztás

A tenyész kiválasztás szolgálatában áll az egész évben folyó selejtezési munka is. A kikelt csibéket a kikeltől kezdve az ősi tenyészanyag felújításáig állandóan selejtezzük. Tenyészanyag-nak csak a jó kelésből származó, erős, fejlett, egészséges csibéket tartjuk meg. A tenyészanyagot a kelés legjobb időszakában biztosítjuk. Hazai viszonyaink mellett a nehezebben fejlődő rhode

Island, plimuth stb. fajjak csibéit február—március hónap, a gyorsabb fejlődésű legfőny és magyar fajtak csibéit legkésőbbben március—április hónap keltecsük ki. Április hónap végétől legfeljebb március csak hústermes céljából keltecsük csibéket. Tenyészanynak az említett időben is csak a keltetőgépből tömeges kibúvásból származó csibék alkalmasak, utókelések csibéit húsná neveljük.

A TENYÉSZTÉSRE SZÁNT CSIBÉK MINÓSÍTÉSE, SELEJTEZÉSE

A keltetésből nevelésre került párnapos állatokat újból át-
vizsgáljuk a begyük teltsége alapján, ami a csibék étvágyára,
emésztőszerveik kifogásait a működésére, életvalóságára mutat.

Az üresbegtű csibéket külön csoportosítva és különösen gonddal neveljük. A későbbiek folyamán válasszuk ki a gyorsan tojlásodó csibéket, mert ez kapcsolatos a gyors növekedéssel, főleg az életük első idejében. A növekedéslátásokat 10—12 hetes korukban megint tüzetesen vizsgáljuk át és selejtezzük. Ebben az időben szedjük külön a kakasokat és a jércéket is. Kakasokból az öszi szűkséglet háromszoros mennyiségét tartjuk tovább, hogy a további selejtezésükre a fejlődésük folyamán még lehetőségünk legyen. Mind a meghagyandó jércéket, mind a kakasokat zárt lábgyűrűvel látjuk el ebben a korban. A meghagyott állatokat öszlig még kétszer-háromszor átvizsgáljuk és fejlettség szerint csoportosítjuk. Egy csoportban csak az egyenően fejlett állatok maradhatnak. Ezek vándorolókban elhelyezve megkapják a fejlődés legjobb feltételeit.

A legfontosabb minősítést az őszi állomány-feljuttatások végezzük, Ennek ideje október hónap. Ekkor a jerecek és kakasok élelosálya, tesztalkatát és tejlettséget bíráljuk, csak a testarányai-ban fejlett, a fajtára jellegzetes súlyú állatok kerülhetnek vég-leges tenész- vagy árutermelő állományba. Mind tenész-, mind pedig árutermelő állományba csak feltétlenül egészséges, erős szerveszetű, életrevaló állatokat tartunk meg.

Nem kerülheinek tervésztésbe a gyenge testűlű, fejletlen, szűkhátú és melű, elferdűt mellesontű, szűk- és rövidtörű, vékony, magas, nyurga, hosszúra nyűt feű állatok

Valamennyi baromfi faj kiválasztásánál ugyanezen szempontokat kell tekintetbe venni.

A nyírbátori „Lenin” termelőszövetkezet szakcszerű tenyésztővállalásával, a selejtezések helyes végrehajtásával évi 110 darabos átlagos tojáshozamot és teljesítményt ér el.

könnyen 120 századra tojásbeadási tervét. A selejtezett növekedésként húsra értékesítette s ezzel az állomány termelői értékétől erősen nőve. Versenyre hívta ki a megye valamennyi termelőszövetetét baromfi-tenyésztési tervük még jobb teljesítése céljából.

**A TÖRZSKÖNYVEZÉS A JÓ TENYÉSZTŐI MUNKA
NELKÖLÖZHETETLEN ESZKÖZE**

A növéndékállatok bírálata természetesen a törzskönyvek és a tenyésztési nyilvántartások adatainak ismeretében tökéletes,

Igen fontos követelmény, hogy a felújításra szolgáló növény-
dékálatok ősszel metélt állandó téli őljukba kerüljenek, hogy
az megsozva, a tojaskakát megkezdjék. Ezt a munkát, vagyis
az állomány összerakítását, megkezdését legkésőbb október hó
második felében be kell fejezni.

A kalasokat a jérék kiválasztása után szintén helyezzük be a kiválogatott törzsekbe.

A tojáslomány selejtezését egész évben folyamatosan végezzük. Allandóan kísérjük figyelemmel az állatok egészségi állapota, beteggyanús állatokat azonnal emeljük ki az állományból. Ha azt tapasztaljuk, hogy valamelyik állat a termelés fő időszakában sem tojik, nézzük meg az okait és az állatot szükség esetén selejtezzük ki. A tojásrakás beszüntetésének oka lehet elhízás vagy rejtett belső betegség is, mint pl. a tyukfűsz következtében a petefészek elhalálozotti göccai. Elhízás főleg az idősebb tyúkoknál gyakoribb. Az első éves állomány tojót először márciusban vizsgáljuk a téli tojóképessegre, s utána minden hónapban értékeljük a tojáshozamot minden korú állatnál egyformán. Selejtezésre kerülnek a korán vedteni kezdűlő és a tojásrakást atbahagyó állatok is.

AZ OKSZERO TAKARMANYOZAS A TERMELEKENYSÉG- FOKOZAS ALAPJA

A takarmányozás helyes megszervezése egyik legfontosabb feladatunk. A növéndékállatok közül csak az éri el a fajtára jellemző súlyt, csak az építhet magának erős csontozatot s azon erőteljes szervezetet, annak lesz kifogástalan tolltakarója, amelyik nemcsak elegendő mennyiségű, hanem összetételben is teljes értékű takarmányt kap.

Rendelkezhet a tenvészállat a legkiválóbb tulajdonságokkal

Bármilyen cél érdekében etetjük is a takarmányokat, mindenkor szem előtt kell tartani a takarékoság és gazdaságosság elvét. A kifejlődött és nem tojó tyúkoknak nagyon kevés a takarmányfelhőre igényük, de a tojótyúkoknál idején igényük erősen megnövekedik. Ha ezt az etetett takarmányokban nem elégítjük ki, úgy a saját testéből fedezi, lesoványodik, kevesebbet tojik s végül tojástermelése teljesen megszűnik. Nagyobb a fehérjeigény a vedlés idején is. A szakszerű takarmányozás esetén még a jól termelő állatok testsúlya sem csökken. Az állatok tenyészkondíciójában maradnak.

A baromfitakarmányok növényi, állati eredetűek és ásványi anyagok. A növényi eredetűek közé soroljuk a szemes takarmányokat, gabona és különféle magféléket, az utat, malomipar, valamint a sör- és cukorgyárak melléktermékeit, a gyökér- és gumós takarmányokat, a különféle zöldtakarmányokat s ezek szénait, illetve szénaliszteit. Az árpa és zab a baromfiak egyik legértékesebb takarmánya. Szemes és megőrölt állapotban egyformán etetjük. A kukorica igen értékes, szívesen fogyasztott takarmány. Köles, rizs-törmelék a csibék legjobb szemes elesége. A hüvelyesek magvai a bab, borsó, bükköny, édes csillagfű és a szója magas fehérjetartalmú értékes takarmányok, melyekkel a tojótyúkoknál az állati fehérjetakarmányok egyrészét pótolhatók. Olajmagvak közül a napraforgó-, len-, kender- és gyapotmag etethető. Különösen vedléskor hatnak előnyösen a tollfejlődésre. Az olajmagvak pogácsadarál és extrahált lisztjei különösen értékesek, főleg ha hántolt magból készülték. A tojótyúkok és növendékállatok takarmányában állandóan szerepeljenek. A búzaborpa a baromfiak értékes tömegtakarmánya. Lazaságánál fogva a takarmány szükséges térfogatát is biztosítja. Tyúkoknál 3 kacsánál 6, ludaknál és pulykánál 8 dekáig terjedő mennyiségben etethetjük naponta. Rozskorpa nekzen emészthető, legfőképpen hasmenést is okoz. Ocsú értéke a benne lévő idegen és szennyező anyagok mennyiségétől függ. Legjobb a búzaocsú. Malátacsira a tojótyúkok kitűnő takarmánya. Friss sörfőzőből naponta tojótyúkoknak fejenkénti 2 dekanál többet ne adjunk. Malsz főleg hizlalásra alkalmas. Lucernaliszttal, darával, kor-pával felitva etessük. Könnyen belhurutot okoz. A sárga-, cékla- és murekrépa — vilámban gazdag, kélis — tyúkok, csibék által szívesen fogyasztott takarmány. Csibék takarmányozásánál nélkülözhetetlen. Etkezésére nem alkalmas, apró burgonyát tojótyúkjainkkal főzve etessük, főleg télen, langyos állapotban. A csicókát nyers állapotban a csibék nagyon szeretik. A siló-takarmányok vitaminban gazdag, az emésztést elősegítő tömeg-

is, szakszerű takarmányozás nélkül nem ér el nagy hozamot, nem termel kellő mennyiségű tojást, húst vagy zsiradékot.

A takarmány pénzértéke adja a baromfi tartási költségeinek legnagyobb részét, tehát népgazdasági érdek a befektetett takarmányokért az ellenérték, jelen esetben a tojás, hús, zsír stb. visszakövetelése. A takarmányozás helyessége nemcsak az állatok kíváratos fejlődését vagy termelést biztosítja, hanem nagy hatással van a tenyésztés- és étkezési tojás minőségére is. A tenyésztés minősége kihatással van a kelés eredményességére és a kelt csibék életképére, továbbá fejlődőképességére. Az étkezési tojásoknál a szakszerű takarmányozás a tojások mennyisége mellett azok súlyát is növeli.

A tisztán szemesen tartott baromfiak, ami háztáji tenyésztésben még ma is szokás, 10—12 százalékkal kisebb súlyú tojásokat tojnak, mint a részben szemes, részben lágyelével etetett állatok. Igen kedvező hatása van a tojástermelés fokozására a gabonafélékhez adott állati eredetű takarmányok etetésének is, mint a hús-, hal-, verliszt-, tej-, tejtermékek, gliszta, cserebogár stb. E tekintetben különösen igényesek a kimondott tojófajták vagy a tojáshozamra erősebben kiválogatott kettős hasznosítású fajták.

Nagyüzemeinkben egyik-másik helyen még előfordul, hogy a kellő mennyiségű és minőségű takarmányok felhasználása mellett is sok a nyurga, hosszúlábú, üresmellű, megnyúltfejű, általában a „primitív” típusú mutató állat, melyek sem tenyészanyag, sem piaci árnak nem felelnek meg. A szakszerűtlenség e példaképeit nagyüzemeinkben ma már nem szabad megfűteni, mert az nagyfokú takarmánypazarlást és a termelésből sok kiesést jelent.

Milyen takarmányokkal érhetjük el a legjobb termelési eredményeket? A baromfiak, főleg a tyúkok, kacsák és pulykák mindent evő állatok, melyek a legkülönbözőbb eleségek fogyasztását is könnyen meg szokják. A ludak inkább növényevők.

A baromfiak táplálkozásának lényege az, hogy a takarmányokban felvett tápanyagokat a szervezet felszívja és részben mozgási energiává, erővé, meleggé, részben pedig tojássá, hússá, tollá stb. alakítja át.

Tudnunk kell azt, hogy a növendékállatok fejlődését vagy a tojástermelést időszerűen lévő állatok tápanyagszükségletét más takarmányok biztosítják, mint a zsirra hizalt állatokét. Ugyan-csak figyelemmel kell kísérni a vedlét, illetve a vízszármazásuk-nál a kopaszítás után fejlődő tollazat által megkívánt nagyobb tápanyagigényt is.

takarmányok. Sok nyersrostot ne tartalmazzanak. A baromfiaknál a tyúkok mellett főleg kacsa, ludak, pulykák öcső és nélkülözhetetlen tömegtakarmánya. A **Hőgyösi Állami Gazdaság** csernyéji baromfitelepe jó példáját mutatja a tömegtakarmányok etetésének. Nagymennyiségű abraktakarmányt takarított meg burgonyasíló etetésével, anélkül, hogy a tojáshozam csökkent volna. A konyhakertészetek kaposzta-, kelkáposztahulladéka kitűnő baromfitakarmány. Marhákáposzta egy baromfitenyészből sem hiányozhat, kősejében is etethetjük. A zöld lucerna és hercefélek a legkiválóbb baromfitakarmányok. Lucernalisztot egész évben etessünk. Különösen alkalmas az áttelelésre kerülő kacsa-, illa- és pulykaállományok részére. Csalánlevél, akáclevél friss és szártított állapotban kitűnő. Fehérje- és ásványianyag tartalma igen nagy.

Állati eredetű baromfi-takarmányok

A nagy tápértékű, teljesértékű lehéjéket tartalmazó takarmányok a növendékállatok gyors fejlődését és magas tojáshozam elérését teszik lehetővé. Baromfiakkal a húshal-vélszét, csontlisztet, selyembabot, cserebogarat, földi-gilisztát, a tojót és tejterméket, a vágóhídiak hulladéktermékeit értékesíthetjük leggazdaságosabban. A keveréktakarmány 5—15 százalékaiban adagoljuk valamilyeni baromfifélcél.

A nyers hús és vér friss állapotban és megfőzve etethető. Nyersen csak az állatorvos engedélyével etessük. Főzőtűt tej és a belőle készült túró, író, savó különösen jelentős csibék és kispulykák nevelésénél. Tögzadságok apró „szeméthala” tüllestőben gőzzel megpárolva, kukoricacárával összekeverve tojótyúkok, növendékbaromfiak kedvenc takarmánya. A mesterséges keltetés hulladékai, mint az elhalt tojások és befutott csibék, jól megfőzve és megdarálva főleg kacsákkal etethetők ahol a tyúkfiúsz terjesztésének veszélye nem áll fenn.

LETESÍTSÜNK SOK GILISZTATELEPET

Állami gazdaságaink és termelőszövetkezeink országsszerte mind elterjedtebben használják baromfiállományuk takarmányozásánál az állati fehérjék pótlására a gilisztatelepek nagymennyiségű friss, tápláló gilisztáit. Főleg növendékbaromfiak nevelésére alkalmas. Termelőszövetkezeink pl. Szabolcs megyében több mint 180 helyen alkalmazzák igen jó eredménnyel. Csibék, kacsák főzűen fogyasztják a tápláló takarmányt, gyors fejlődésük feltűnő.

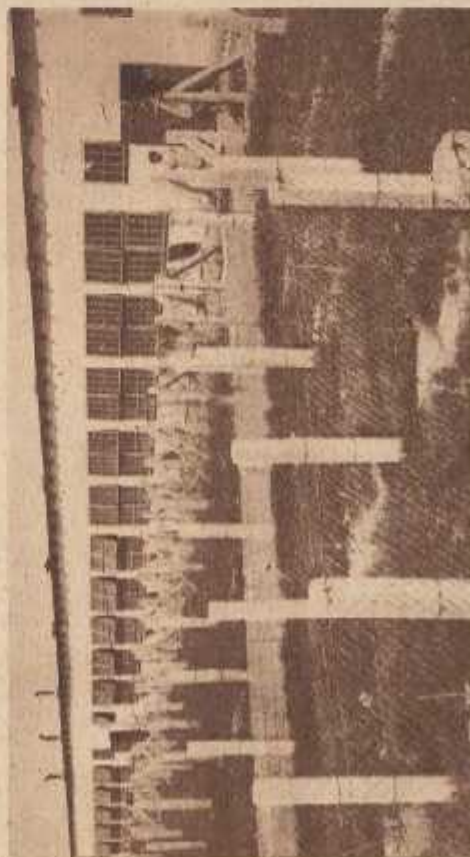
Keltetés előtt a tenyésztőtojásokat alakra, súlyra minősíteni kell. A tojáshárleba csak kifogástalan minőségű tenyésztojás kerülhet. A sopronvidéki állami gazdaság tojáskézelőjében a tojások minősítése folyik

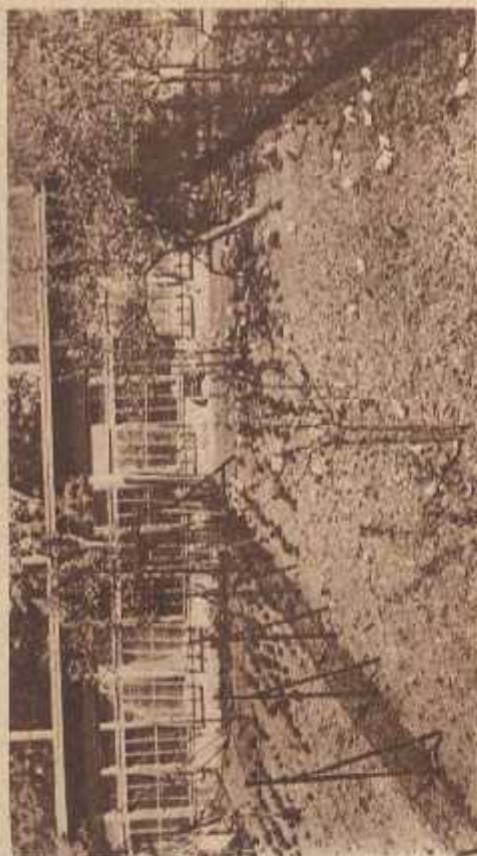
A tenyésztőtojások tárolása lejtősen készített állványokon fektetve történik, ahol a sor alsó végén lévő tojás kiemelésevel az egész sor magától fordul. A naponta forgatott tenyésztojásokban a szik központi helyzetét megtartja, ami a jó kelésnek előfeltétele

Szállításakor a tenyésztőjásokat linomszállú lágyapothba tekerve, szorosan egymás mellé rakva csomagoljuk. A szállítás szabvány-ládákban történik

Nagyházi, csibenevelőház egy részlete. Nagyméretű ablakok és a fűves kifutók jól láthatók

Nagyházi csibenevelőház részlete a gödöllői Kisállattenyésztési Kutatóintézet gazdaságában

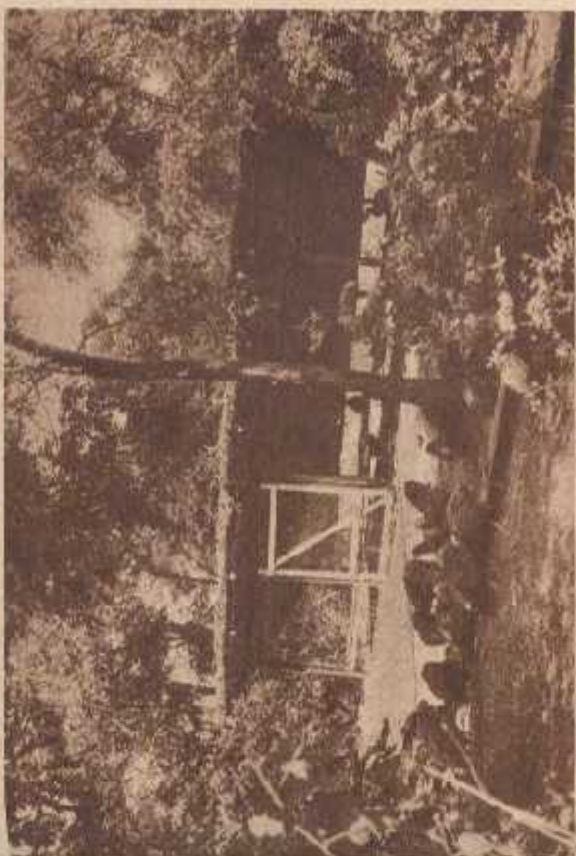
Fekvőcsőves rendszerű csibenevelő miánya a talajszint felett húzódó fűtőcsövet, Olcsón előállítható. Alkalmi tüzelők felhasználásával is egyenletes meleget biztosíthatunk. Előtérben kúpos csibe-ítatók láthatók

Iluságból, dorongfából, dróthálóból és nádából elkészíthető nyári szállás váza:
nagyörmű növényekbaromfi részére a gödöllői Kisállattenyésztési Kutató-
intézetben

Pulykák nyári szállásból kieresztés után

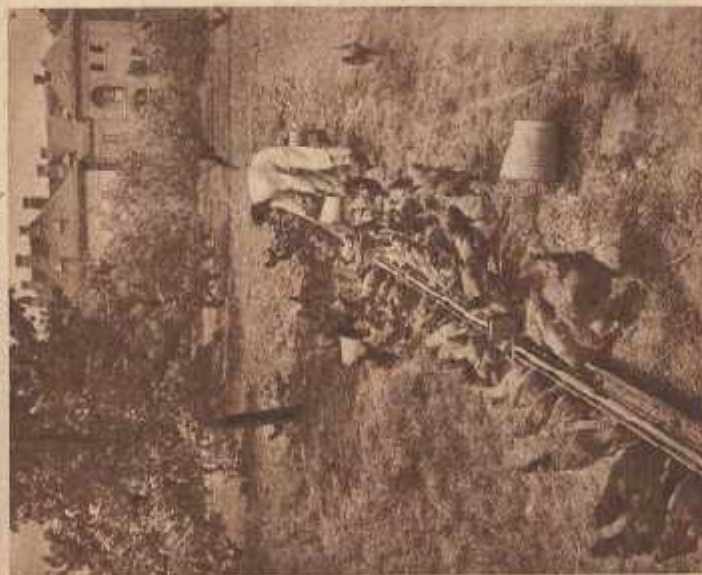
Nyári szállás növényekbaromfiak részére. Árnyékos, bokros, füves területen kell felépíteni, ahol az állatokat kora tavasztól késő őszig edzettebben nevelhetjük

Könnyen hordozható vándorlói 50—80 növényekbaromfi részére. Alja dróthálóból készül, belül üfőlécek vannak

Begarászó bronzpulykák csoportja, háttérben a jól bevált „Gödöllő”-típusú vándorólak láthatók

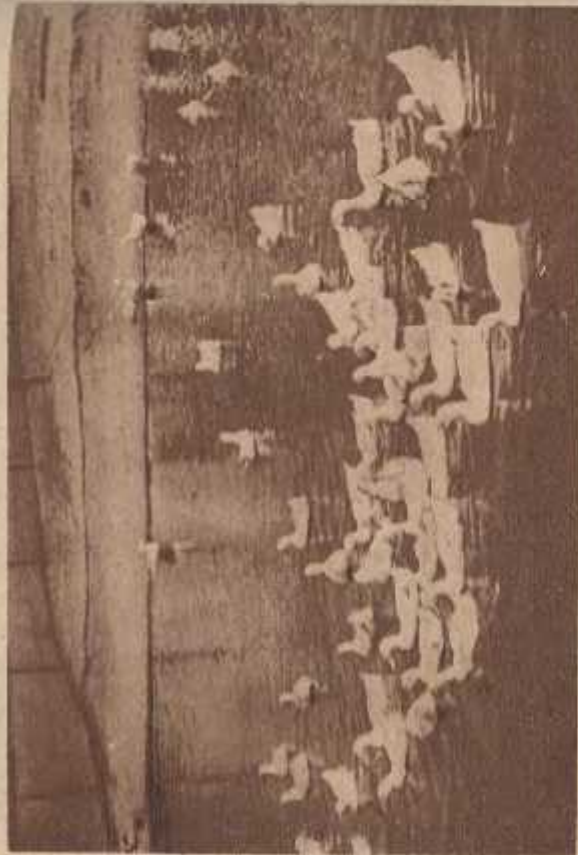
Baromfiak etetése. Vályúból való etetés esetén az állatokat sok fertőzéstől menthetjük meg

Tenyészbaromfiak részére alkalmas 100-as törzsel

A kunszentmártoni Zalka Máté-termelőszövetkezet fehér magyar lúdjai

Pekingi kacsák a gödöllői Kísállattenyésztési Kutatóintézet tenyésztésében

Pekingi és Campbell-növendékkacsák szabadon nevelve a gödöllői Kísállattenyésztési Kutatóintézet gazdáltságának halastavában

A nyírbátori „Vörös Csillag” termelőszövetkezet baromfi-gondozója saját maga készített jól bevált gilisztatelepet, melynek segítségével egész évben nagymennyiségű állati fehérjét biztosított baromfiállományára részére s ezzel tojáshozadást teremtett a vállalkozás számára.

HOGYAN KELL KÉSZÍTENI A GILISZTATELEPET

1 méter mély és 1,5 méter széles, szükség szerinti hosszúságú árkot ásunk. Aljárát 10 cm vastagságban érett lótrágyát kell teríteni, melyre 2–3 cm vastag rétegben humuszos föld kerül. Erre „magnak” 10–20 darab földi-gilisztát szórunk. A földréteket vékonyan korpával megszórjuk. Korpa helyett fölözött tej, savó is alkalmas. Erre újabb lótrágya, földi giliszta és korpa kerül, az előbbi mennyiségben annyiszor rétegezve, míg az árok megtelik. 3–4 héten belül a giliszta elszaporodik. A trágyás föld az állatok között szétteregtetendő. Igen nagy örömmel fogyasztják és gyorsan fejlődnek fölé.

Ásványi anyagok használata

Ásványi anyagok közül azokat használjuk, melyek bőségesen tartalmaznak a szervezet részére szükséges anyagokat, mint a mész, só és az emésztés megkönnyítésére szolgáló faszen, kavics. Ezekben a baromfiak rendszeresen hiányt szenvednek, mert a takarmányukban csak kis mennyiségben találhatók. A szénsavas takarmánymész a keveréktakarmány mennyiségének 3–4 százalékát képezi. A takarmánysót az egész takarmánymennyiség 0,5–1,0 százalékában adjuk. Helytelen az a régi szokás, hogy vedléskor kénport etetnek. Helyette inkább vör, véríz, fölözött tej, olajpogácsadara, lucerna és lucernaliszt etetésével segítjük elő a tollasodást. Faszenet csőcsínkel, lyútkánnal etessük általában. Ne keverjük azonban a lágyulásba, hanem szabalon álljon előtűk kis ládikában, hogy akkor fogyasztassák, ha szükségét érzik. Kavics általában álljon előttük, vízgyomruk szükségének kielégítésére.

Milyen legyen a jó ivóvíz?

Az ivóvíz rendszeres biztosítása előfeltétele a takarmányok gyors és tökéletes felszívódásának. Víz nélkül nincs gyors fejlődés, nagy tojáshozam és tökéletes egészségi állapot. Tiszta, tartós edényekből télen nem hideg, nyáron üdítő vizet itassunk. Sohase hagyjuk szomjazni az állatokat.

Köztudomású, hogy a tyúkok egyoldalú táplálása, pl. ha tisztán kukoricát etetünk, a tojástermelésben nem járhat eredményrel. Ezért etessünk szemes- és lágyeleséget állatainkkal. Tojóbaromfiaknál úgynevezett „csoportos” takarmányozást végzünk, ahol a csoport az állagos tojáshozam szerint több vagy kevesebb fehérjetakarmányt kap. A takarmányok összeállításánál figyelemmel kell lenni a takarmányok térfogatára is, hogy az állatokban a jóllakottság érzetét keltsse. Kíváncsok az is, hogy szükséges takarmányok kiszámítása mindig azonos korú, egyfajtájú és azonos termelőképességű állomány részére történjen. Alkalmazandó szabály, hogy a baromfiak takarmányát úgy kell szemes- és lágyeleségből összeállítani, hogy a szervezet könnyen emészthető alakban kapja meg a termeléshez szükséges tápanyagokat.

A napenkénti etetések számát és idejét pontosan be kell tartani.

Mindenféle takarmányváltoztatást pár napos átmenettel végezzünk. Figyeljük a baromfiak állapotát és az elfogyasztott takarmányok mennyiségét, ezért nem árt az állományban havonként súlyméréseket végezni. Napenként figyeljük meg a baromfiak ürülékét, melyből a takarmányozás helyes, vagy helytelen voltára azonnal következtethetünk.

Kutatások igazolják, hogy a baromfiak testsúlykilogrammonként 50–50 gramm takarmányt fogyasztanak, tehát egy átlagosan 2 kg súlyú baromfi napi 10–12 deka takarmányt fogyaszt. A takarmányok fele általában szemes eleségből, fele pedig liszt-szerűen megőrölt lágy vagy keverékeségből álljon. A szemes eleséget reggel és este, a lágyeleséget részben délelőtt megnedvesítve, vályúból, részben öntetőben, szárazon adjuk tojóállománynak. A lágyeleséget ha öntető nincs, délutáni és délután két részletben megnedvesítve adjuk állatainknak. Ez esetben az állatok naponta négyszer, az előbbi esetben háromszor kapnak takarmányt. Nagyobb tojáshozamú állományban a keverékeség nem felel, hanem valamivel több, pl. egy jó tojóállománynak a napenkénti és fejenkénti 12 deka takarmányból reggel adunk 2 deka árpát vagy zabot, tojóidényben csirázva, délelőtt 3 deka keveréket megnedvesítve, este 3 deka árpát (télén kukoricát), és 4 deka száraz keveréket öntetőben. 10 napra vagy egy hetre előre kimérve. A különféle tejtermékeket is a lágyeleségben adjuk legkönnyebben. A gumós és zöldségtakarmányokat ne számítsuk bele a napi takarmányadagokba.

általában egy esztendőben kétféle minőségben kerül összállításra. Az egyik keveréket a téli-tavaszi tojásrakás idejére, november 1-től június hó végéig, a másikat a nyári-őszi tojásrakás idejére, július hó 1-től október hó végéig terjedő időre állítsuk össze, beleszámlálva a vedlés tápanyagszükségletét is. A keveréktakarmánynak egyenletesen összekevert, ízomra megdarált részekből kell állni oly módon, hogy alhami csomós vagy darabos alkatrészek ne forduljanak elő.

Ul. 100 kg keveréktakarmány az alábbiak szerint állítható össze:

Téli-tavaszi	Keverék	Nyári-őszi
10 kg	vérleszt	5 kg
5 „	húsliszt	5 „
5 „	hucernaliszt	5 „
15 „	extr. napraforgódara	10 „
25 „	búzakorpa	35 „
15 „	árpadara	20 „
10 „	zab dara	10 „
10 „	kukoricadara	5 „
5 „	melasz	5 „

Ezen mennyiségen felül a keverék minden száz kilogrammjára 4 kg takarmányvíz és 0,5 kilogramm takarmányosó szükséges. A keverék alkalmas a tojóidényben lévő kacsák és az egész évben termelő tojókacská, valamint pulykák takarmányozására is.

A kucseribai Vörös Csillag termelőszövetkezet fehér magyar baromfiállományt egész évben teljesértékű takarmányokkal, valamint nagymennyiségű gumós-, gyökér- és silótakarmányokkal etette. Így tojáshozadást 117%-ra teljesítette. Ugyancsak jó eredményt ért el a Csobokapusztai Állami Gazdaság az ország legjobban termelő leghorn állományával. Összállománya után 150 darabon felüli átlagot ért el a törzskönyvbe került 50 darab tojóállat 200 darabon felüli tojáshozamával. Elenjártó dolgozónője: Gubóls Lona elindította a versenyt január 1-től május 18-ig terjedő időben termelendő tyúkonként 70 darab tojáserért. Versenyre hívta az ország valamennyi állami gazdaságában dolgozó baromfi-gondozót.

A NÖVEDEKBAROMFIK ETETÉSENEK SZABÁLYAI

A napos és növedékbarmiflakat el kell látni a növekedéshez és a szervezet fejlődéséhez szükséges fehérjédús takarmányokkal. Takarmányadagjukat szemes és lisztos, fehérjetartalmú, ásványi eredetű, vitamin- és nedvdús takarmányokból állítsuk össze. Kora tavasszal, mikor még szabad kifutóba nem mehetnek, ajánlatos csukamajolajat és D vitamint is adagolni. A szemes takarmányokat darált állapotban etessük. Tíznapos korig a szemes takarmányokat apróra, 45 napos korig közepes nagyságúra és 60 napos korig durvára daráljuk. Hathetes kortól kezdve a szemes eleség, elsősorban a búzaosú etetést is megkezdjük. Az első naptól biztosítsunk apró kavcsot a csibék részére. A gyökértakarmányokat reszeljük le, vagy szeges lécre felszúrva etessük. Az állati eredetű takarmányokat tartalmazó keverékek etetését csak a második héttől kezdjük el. A csibék etetését a nevelőbe való kihelyezésük után azonnal meg kell kezdeni. Első takarmányként hantolt kölest, vagy apróra darált búzát, kukoricát adjunk. Ugyanakkor ivóvízszükségletük kielégítéséről állandóan vízzel gondoskodjunk. Nagyon ajánlatos az aludttej etetése is. Tíznapos korig a csibéket kétóránként kell etetni, 10 naptól 30 napos korig háromóránként, 30 napnál később, növedékbarmiflakat naponta ötször, 45 nap után pedig csak naponta 3–4-szer etessük. A csibéknek a keveréket és szemes eleséget felváltva adjuk 5 az utolsó etetés mindig szemessel történjen. Az állati eredetű fehérje takarmányokat, tejtermékeket, főzött tejet, glicsztát vagy apróra darált főtt hús alakjában etethetjük. Zöldtakarmányt, reszelt sárgarépát minél nagyobb mennyiségben adagoljunk, azonban az egész takarmány 50 százalékánál több ne legyen. Csibéket csak vályúból szabad etetni. A vályúkat minden nap tisztára kell mosni. Az elkülönített, gyengébb naposállatokat korlátlan mennyiségű aludttejjel, zölddel és a legjobb minőségű takarmányokkal kell etetni. Bélhurut esetén az összes állati fehérjék etetését átmenetileg szüntessük be, az aludttej kivételével. Kiváló csibenevelési eredményt ért el a Borsósi Állami Gazdaság, ahol 30,000 darab csibét nevelték fel minimális elhullással s ezzel 1000 százalékra teljesítették beadási tervüket, 3000 forint jutalmat és a Begyűjtési Minisztérium vándorzásdíját nyerték el jó munkájukért.

A kelédi Micsurin termelőszövetkezet gondozója Molnár Dezsőné 1952. júniusában kapott 2000 darab csibét 35 darabos veszteséggel nevelte fel. Szakszerű tenyészmunkával jól tollasodott és fejlett állományt nevelt még a kései kelésti csibékből is. Csibét

napfényes kifutón edzetten nevelte. Felismerve a zöldtakarmányozás jelentőségét, állandóan nagymennyiségű zöld lucernával és etetett Szakszerű és pontos takarmányozással nagymennyiségű abraktakarmányt takarított meg.

KACSAK TAKARMÁNYOZÁSA

Kiskacsákat kizárólag nedves keverékkel takarmányozzunk, melyet 3–5 részben gabonamagvak lisztos öntvénye, 2–3 részben növényi és állati fehérje takarmányok, azonkívül vitamintartalmú zöld és ásványi anyagok alkotnak. Különösen értékes a lucerna, a zöld lucerna és főhőre valamint a sárgarépa reszeléke. A zöldtakarmányok az összes takarmányok 40 százalékát képezhetik. Tejtermékek etetését, hús és glicsztát adagolását gyors fejlődésükkel nagyon meghálálják. Hathetes kortól eleségükbe szemes árpát is keverjük. A kiskacsákat 10 napos korig naponta 6–8-szor, tíznapos kortól 30 napos korig naponta 5-ször, 30 napos kortól naponta négyszer etessük. Takarmányukat 20–30 perc alatt elfogyasztják. Minden etetésre friss keveréket adjunk, mert a nedves takarmány könnyen megsavanyodik. Az etetődényeket naponta tisztára mossuk. Takarmányukba állandóan keverjük zöldet is.

LIBAK TAKARMÁNYOZÁSA

A kislábakat haj, bégig szitált árpadarából, zabdarából, zab és korpából álló nedves, morzsalekés, nem ragados keveréktakarmánnyal etessük. Nedvesítésre a főzött tejet a legjobb. Megfelelő átmennel a második héttől állati és növényi eredetű fehérjetakarmányokat is keverjük eleségükbe. Minél előbb szoktassuk őket legelőre, mert így nagy mennyiségű abraktakarmányt takaríthatunk meg. A kislábakat tíznapos korig naponta 7–8-szor, 11–30 napos korig naponta 5–6-szor etessük s ezután a legelőjárásra állítsuk be őket, mikor is csak reggel és este adjunk enni. A legelő minőségétől függően 5–10 deka takarmányt fogyasztanak.

PULYKÁK TAKARMÁNYOZÁSA

A kispulykáknak életük első napjaiban a csibéknél több fehérjetakarmányra van szükségük. Ezért adjunk nekik a lehetőleg szerint apróra vágott zölddel kevert túrót is, amit igen szívesen fogyasztanak. A keveréktakarmányban adott állati fehérjét, hús-, hal-, vériztet gyors fejlődésükkel hálálják meg.

Első napló kezdve legalább naponta 8-szor etessünk. 30—60 napos korban 5—6-szor s a legelőn tartáskor már csak kétszer-háromszor. Eleinte legfőbb táplálékuk a nedves keverék legyen. Darált szemeket csak egyhónapos korukban kapjanak. Ivóvizet állandóan biztosítsunk részükre.

KACSA ÉS LIBAHIZSLALÁS

A vízszárnyasok hizlalása leggyakrabban tömésel történik. A hizlalásra kerülő kifejlett kacsákat és ludakat kis mozgási kellettséggel tömésbe állítják. Tömésre előzőleg sós vízbe áztatott kukoricát használnak. A tömés történhet kézzel, tömőölővel vagy géppel. A kézi tömés fáradtságos, emellett könnyen szem jut a légszűrőbe. Tömésre alkalmasabb a gömőölő szemű kukorica, mert ha az a légszűrőbe jut, nem akad el olyan könnyen a porcos gyűrűkben és hamarabb eltávolítható. A kukoricát enyhén megszfrozzuk, hogy könnyebben csússzon.

Kacsákat három héttől, libákat általában négynig tömnek. A minőség javítására néhány napot még rátömnek, ha jól érezt az állat. A kacsákat naponta kétszer, a ludakat háromszor tömnek. Újra tömni csak akkor szabad, ha az állat tökéletesen megemésztett. Erről begyaptapintással győződünk meg. A tömést fokozatosan kell végezni, hogy az emésztőszervek megszokják az erőltetett munkát. Jó, ha a tömésre kerülő állatokat előzőleg nedvdús tömő-takarmányokon tartjuk, így az emésztőszervek kitágulnak s tömés-kor több kukoricát képesek befogadni. Hizálataink előtt mindig bősegesen legyen ivóvíz. A friss alomról rendszeresen gondoskodjunk. Könnyebb, jobb és tökéletesebb a tölcserrel vagy géppel való tömés, nincs fulladás s még a legerősebb gúnár sem képes elraggni a tömő kezét. Különösen gyors eredményre vezet a géppel végzett darálással történő tömés.

Az úpesti Bán Tibor tennelőszevelkezet hízoit baromli-beadását hízoit libákkal teljesítette. A házilag készített vesszőborítók alkalmazásával a hízólibák elhelyezését szakszerűen biztosította s ezzel az egyenletes hízást, a takarmányok jó kihasználását segítette elő.

A CSIBEKELTETÉSES SZABALVAI

Az egész évben teljesértékű takarmányokon tartott, szakszerűen oláozott és gondozott, kifogástalan egészségi állapotban lévő állomány után kapunk olyan tenyésztőfajtát, amely után jó keles mellett erőteljes, nagyüzemi nevelésre alkalmas naposállatokat nyerünk.

Nagyüzemünkben ma már csak géppel keltetünk. Az ország minden részében működő, nagykapacitású keltetőgépek az élet-erős csibék százezreit biztosítják.

Pécsett működő 100.000 tojás befogadóképesseggű keltetőállomás az ország egyik legnagyobb és legszebb nagyüzemi keltetője, amely a környékbeli tsz-eket látja el egészséges naposcsibékkel.

Csibéket ma már kizárólag vérvizsgált állomány által keltetett, tifuszmentes tojásból szabad keltetni.

Piacon vásárolt tojásból ne keltessünk, mert az ismeretlen állományban mindig lehet néhány tifusszal fertőzött lyúk. Ezek tojásaiból kelt csibék az egészséges csibéket is megfertőzik. Tifuszfertőzés következménye a csibéknek „fehér hasmenés” néven ismert tömeges pusztulása. A tél végén, kora tavasszal termelt tenyésztőtojásokat övjük a megfázástól. A tojásokat a tojóészkek-ből gyakran szedjük ki és letakarva szállítjuk a gyűjtő, illetve tároló helyiségekbe. A tojóészkek gondos almozásával előzzük meg a tojások szennyeződését. A tiszta tojás a kelés eredményességét javítja. Gyakori almozással és a falmelletti tojóészkek alkalmazásával még a kacsáknál is minimálisra csökkenthetjük a piszkos héjú tojások számát.

A KELTETÉSERE SZANT TOJÁSOKAT GONDOSAN VÁLOGASSUK KI

Csak a közepes nagyságú, szabályos alakú és héjú tojásokból keltessünk. A keltetésre kerülő tojásokat 12 napnál hosszabb ideig ne tároljuk. A tárolás 8—10 C-foknál nem melegebb, de feltétlenül fagymentes helyiségben, vízszintesen fektetett helyzetben történjen. A tojásokat naponta egyszer meg kell forgatni, hogy a tojás sárgája központi helyzetét megtartsa. A kacsatojások tárolására több gondot kell fordítani, mert ezek melegen különösen gyorsan romlanak.

Ha a tojásokat szállítani kell, lagyapoiba ágyazva, szorosan egymás mellé csomagoljuk be. A szállító ládát feltűnően kell megjelölni: „Vigyázat!”, „Tenyésztőtojás” szavakkal. Erőteljesebb zökkenés ártalmas lehet a kelésre. Szállításkor is gondosan kell a kacsatojást kezelni, mert a nagyobb zsírtartalmú sárgája miatt a gondatlan szállítás ártalmára lehet.

A keltetőgépek kezelési utasításait pontosan be kell tartani. Gépkeltetésnél alkalmazkodjunk a gépkeltetés szabályához, mindenkor vizsgálva a fejlődő embrió állapotát. A keltetőgép kezelője ehhez igazítsa a hő, a párat és a levegőt.

Nem szabad a kettőtögepen — lényeges változtatásokat eszközölni, mielőtt alaposan meg nem győződünk annak szükségességéről.

Iparrunk által készített gépek kipróbálva érkeznek a keltőlés állomásra, azokon önkényesen fűrt lyukak és egyéb változtatások csak rothathatják működését.

Keltetés előtt a felfűtött gőpöket alaposan ki kell próbálni, a fűtési, a hőszabályozó-, hő- és páramérő műszereket meg kell ismerni és pontosságáról meggyőződni. Keltetés alatt szükségesnek len a túlzott mennyiségű para és teljesen felesleges az egyes grápekben alkalmazható huzatszóró, túlságosan erős légáramlás

Ovakodjunk a zsúfoltságtól, ez főleg a bűjtóban káros. Azokat a gépeket, műveket folyamatosan heti berakásra alkalmasak, ne rakjuk tele egyszerre, mert ez csak a kelés eredményességét veszélyezteti.

Az átlultról fellelő levegőjű gépekben a friss tojások berakása a felső harnadrészbe történjen s minden héten a tojás egyharmaddal lejjebb kerüljön.

Kelések alkalmával a felszínadt csibék és fölőseges tojás-
héjak időnkénti kiszedésével kell elősegíteni a csibék kibújását.

A tojásokat keléskor átmentes csoportosítani. Külön kell szedni a kipattogzott és külön a még ki nem tört tojásokat,

A kelésre jó előre fel kell készülni, a szállítóládákat bealmozva elkészfűjük a várható esések számának arányában.

Nagyüzemi keltetők részére nélkülözhetetlen néhány ketracsas (batteria) nevelő bálifutása, ahol a kikelt csibék pár napig tartóztatók.

A kettőzések munkálatát a forgatásokat, ámpázásokat, átrakásokat pontosan és levszerűen végezzük. Hasonlóképpen fontos a fűtőberendezések, a mérőműszerek ellenőrzésének időben való elvégzése is.

Kiszexi keltetőzsem ma már petróleummal nem rontja a kelteőhelyiség levegőjét, központi melegvíz vagy elektromos fűtés biztosítja a tiszta levegőt.

A keltetés helyes lebonyolítására szabványok adnak útmutatást mind az asztali, mind a szekrényes gépeknél. Keltetési útmutató és a gép alapos megismerése nélkül ne fogjunk hozzá a keltetéshez.

Kiváló eredményt ért el Tóth Sándor, a gödöllői Agráregyesí-
tem tan gazdaságának kettészvezetője vízszárnyasok motoros-
gépi kettészével

Tóth Sándor, a gödöllői egyetemi gazdaság keltetésvezetője a pekingi karsa ojasok keltetésénél a csehi import „Caloria” és

A hasonló típusú „Mücke” motoros gépekben teljes kapacitással 58,0, 66,8, 76,0, 67,2 % kelési eredményt ért el a barakott tojások után számolva. A jó kelési eredmény a 95–96 % termékenységi tojások keltetése és azután munkája nyomán alakult ki. A kacsatojásokat állva rakja a gépbe, ezzel a keltetőfűrt a legrendszabot-
sáiban kihasználja. Alkalmazza a tálcák forgatását és cserélését is, valamint a tojások emelkedő önhőjének megfelelő hűtését. A tojások forgatását előírásnak megfelelően kétóránként géppel végzi. A bűjtetőbe a 21-ik napon rak át, mely időtől fogva már csak hűt. Különböző gondtalan csoportosítja fejlődés szerint az előbb keltetgözött tojásokat. A használt hő 37,4–37,5 °C volt. A hőmérséklettel arányban álló páratartalmat az előírásnak megfelelően adagolta.

KELTÉSSÜNK MINÉL TÖBBET KOTLÓVAL IS!

A gépi kelterés mellett igen fontos a természetes „kötőval” való kelterés is. Ezzel a csibék százezeit nevelhetjük a házajai tenyésztés számára.

A gépi- és kollóskeletés eredményét fokozhatjuk azáltal is, hogy a gépben kelt csibékkel a kolló által keltett kisebb számú csibék számát kiegészítjük. Ezáltal nagyobb mennyiségű csibét nevelhetünk. Az egyszerű, gépben kelt csibéket az esti órákban kell a kolló alá rakni, hogy azokat megszokva reggelre sajátja- lánt vezesse.

A Budahegyi „Előre” tsz. keltető dolgozói, Makolka Sándorné, Szabó Imréné és Kovács Istvánné termelőszövetkezeti tagok morális és asztali gépekkel keltettek 23.000 db csibét 72-76-83 % kelési eredménnyel. Jó munkájukkal nemcsak a saját, hanem a szomszédos zsámbeh. „Rákosi” termelőszövetkezet csibeszükségletét is biztosították.

VESZTESÉG NÉLKÜL NEVELJÜNK FEL MINDEN CSIBÉT!

Baromfitenyésztő nagyüzemekben a csibe vagy más napol-
állat egyetlen felnevelés módja a mesterséges nevelés. A csibe-
nevelő helyiségnek melegnek, világosnak, száraznak, huzatmentesnek kell lenni. Az ablakok déli vagy délkeleti felkücsök egye-
tek, a padló területének $\frac{1}{8}$ mennyiségben. Szellőztetés végett
a felső ablakrészt nyitható legyen, melyet töltszerű anyaggal kell
ellátnunk. A csibenevelő helyiségek fülkékre osztandók, kiskasák-
nál, libáknál 50–60 cm magasságú kerítéssel, csibék és pulykák
számára a mennyeztetőig érő válaszfalakkal. Egy fülkében lévő kis-

csibék száma 250—300, kiskacsák száma 200, kislábak száma 100—130 db. lehet. A csibenevelő déli oldalán létesítsünk bekerített kifutókat. Előnyös, ha egy kisebb és egy nagyobb udvarból áll a kifutó területe. A kifutókat össze kell látni és gabona, vagy fűmaggal be kell vetni. Legalkalmasabb erre a célra az augusztus végén, szeptember elején elvetett őszi árpa, mely még az ősszel megbokrosodva nagytönegű zöldet nyújt már kora tavasszal.

A KOLHOZ-RENDSZERŰ MCANYAK HASZNÁLATA JELENTŐSEN LECSÖKKENTI A NEVELÉSI KÖLTSÉGET

A nevelőhelyiség fűtésére padló feletti, vagy padló alatti fűtőjáratokkal ellátott kályhák (kolhoz műanyagokat) használhatunk. Ezeknek 1 m hosszúságú fűtőteste 100 csibe nevelésére alkalmas, 10 folyóméterenként külön tüzelőtér szükséges. Ezek a műanyagok a legkülönbözőbb, olcsó, hulladékokkal fűthetők. Az emelt kolhoz-műanyag kívül szén- és fatüzelésű, melegvíz és elektromos fűtésű műanyagok is használhatók.

A Sopronvári Állami Gazdaság pusztacsalládi baromfitelen pén épített lekvőcsöves kolhoz műanyagokkal, melyek fűtőtestével a talajszint felett húzódnak, a múlt évben 100 000 db-on felüli csibemennyiséget minimális veszteséggel neveltek.

A Högyész Állami Gazdaság Csernyédi Baromfitelepe a talajszint alatti fűtőcsöves műanyagait évek óta az előbbihez hasonló jó eredménnyel használja. A fűtőcsövek így elhelyezése a nevelőház főtőhelyének jobb kihasználását teszi lehetővé. A fűtőfűstcsöves rendszerű, ú. n. kolhoz-műanyagok olcsók, házilag könnyen és gyorsan elkészíthetők, bennük alkalmi tüzelők nagy mennyiségben felhasználhatók. Emellett pedig, ami a legfontosabb, a kellő meleget egyenletesen biztosítják.

A NAPOSCSIBÉK SZÁLLÍTÁSA

A csibéknek a keltetőállomásról való szállítása különleges ládákban történik. A 10—12 cm magasságú szabványládák középen kétfelé vannak választva. Sarkai legömbölyítettek. A láda egy-egy rekeszébe 25—25 kiscsibét, 15—15 kiskacsát, vagy pulykát és 10 db. kislábát lehet elhelyezni. Lábak részére 3—4 cm-rel magasabb láda szükséges. A láda teteje szellőző résekkel és keresztlécekkel van ellátva. Ez utóbbi az egymásra rakott ládákban is biztosítja a szükséges levegőt. A ládába finom fagyapótból

tiszta, száraz szénából, vagy jorgácsból almot készítenek. Használt ládát csak alapos fertőtlenítő lemosás után szabad ismételt szállításra használni.

A NAPOSCSIBÉK GONDOZÁSA

A naposcsibék számára az egyenletes meleg biztosítása a legfontosabb. A meleget remcsák hőmérővel, hanem az apró állatok viselkedését figyelve állapítjuk meg. A fázó állatok csoportokba összehúzódnak, a normális melegen tartottak szétterülve mozognak vagy pihennek. A jó fejlődés és tollasodás megköveteli az állandó friss (oxigén) levegőt, melynek szükséges páratartalma is megvan. A páratartalmat az almozásra használt szén tartalmazza. A páratartalmat az almozásra használt szén tartalmazza. A páratartalmat az almozásra használt szén tartalmazza. A páratartalmat az almozásra használt szén tartalmazza.

A csibék testmagasságában a meleget biztosító műanyagoktól mintegy 50 cm távolságban az alábbi meleg tartása kívánatos:

Csibék kora

	Kívánt hőmérséklet	
	csibék és pulykák részére	kiskacsák és libák részére
1-től 10 napos korig	29—28	28—27
11-től 20 napos korig	27—25	26—25
21-től 30 napos korig	24—23	20—18
31-től 40 napos korig	22—21	—
41-től 60 napos korig	20—18	—

Meleg időben nappal a hőfokot 2—3 fokkal alacsonyabban kell venni. Melegben a csibéket már 3—4 napos korban kifutóba eresztethetjük.

A naposállatoknak a műanya körül való elhelyezkedését az esti órákban ellenőrizzük. A sarokban vagy távolabb félrehúzó csibéket hozzuk a műanya közelébe.

Növekedőbaromfiakat óvni kell az esőtől, harmattól és a túlságos erős naptól. Arnyékos, szellős helyet kell részükre biztosítani.

Az 5—10 napos baromfiaknál előnyös, ha naponta az etetés után 35—40 perces csőtétítéssel teljes nyugalmat biztosítunk.

A nevelőhelyiség alomanyagát naponta kell tisztítani és gyakran újítani. Etető—itató edényeket naponta fertőtlenítő oldattal le kell mosni.

Az itatódényeket mindig az esti órákban töltjük meg friss vízzel. Ez reggelre átlangyosodik, így állott vizet adhatunk csibénknek.

Nevelés alatt a csibéket állandóan figyeljük. Az elmaradottabbakat elkitűntve gondosabb nevelésben kell részesíteni. Milyen helyet felismerhet az ivarjelleg, külön kell választani a kakasokat és jécéket.

VANDORÓLAZÁS

Csibéket 8—10 hetes kortól neveljük vándoroliban, főmégével május második felétől, mikor az időjárás hőingadozása már nagyjából megszűnt.

Kisakcsákat 30 napos korban, meleg idő esetén fokozatosan lehet vízre szoktatni, ahol pihentetőket azsírözva és áttisztítva a vízben mintegy megújulnak.

A kislibákat ugyancsak ebben a korban lehet legelőre szoktatni.

A kispanyákat se eresszük 6—8 hetes kor előtt szabad kifutóra. Kisebbségi területű, korlátozott kifutóval gyorsabb fejlődést tudunk biztosítani gyenge állatainknak, s ha mirigyveik kifejlődtek, szabadon ereszthetjük őket egész napi járkálásra, bogarászásra.

EGESZSÉGES SZERVEZETÜ FEJLETT TENYESZÁLLATOKAT CSAK VANDORÓLAZÁSSAL NEVELHETÜNK

A vándorolázás célja, hogy a növénykállatokat állandóan napfényes, friss levegőn, rovar- és növénydús területen tartva fejletti, egészséges, erős szervezetű tenyesz állatokká neveljük s ezzel a fokozottabb termelésre előkészítsük szervezetüket. Természetesen az okosított vándorolázással rengeteg gyom és egyéb elhullott magvat, rovar és férgel is értékesíthetünk, miáltal sok abraktakarmányt tudunk megtakarítani. Vándorolázásra alkalmas területek a ritka, füves erdők, fásított legelők, lucernatáblák, gabonatarlók és tarlóhántások, valamint egyéb baromfiival értékesíthető területek. Pulykákkal különösen értékesíthetők a nagy és száraz legelők rovarbőrmegéi, kacsákkal a mocsaras, férgelben dús vízterületek, tógazdaságok és rizsföldek vize, libákkal pedig a másra alig használható legelők.

Állami gazdaságaink és termelőszövetkezeink megértették a vándorolázás nagy jelentőségét és százezerszámra nevelik vándorolókban a tenyeszbaromfiakat tömegesen.

Kacsák, pulykák, libák részére különösen alkalmasak a

nyári szállások. Ezek husángból és dorongfából, nádából és dróthálóból házilag olcsón, kevés költséggel felépíthetők, nagytömegű növénykállat befogadására alkalmas szállások. Ezeket odább vinni nem lehet, azért fűben dús, árnyékos területen vagy vízi szárnyasok részére vizek közepében állítsuk fel. Nádából nemcsak a leveleket, hanem az oldalait is elkészíthetjük, miáltal alkalmasabb tesszük a hűvösebb időkhöz való használatra is. Ha csibéket vagy pulykákat tartunk bennük, természetesen üllőcékekkel kell felszerelni.

Vándorolázásnál mindamellett gondoskodnunk kell a takarmány kiegészítéséről is, hogy az egyenletes fejlődést folyamatosan biztosítani tudjuk. Ivóvizet vándorolázás során is állandóan biztosítani kell a baromfiak részére, mert a nyári melegben a fejlődésnek elengedhetetlen kelléke az üdítő, friss víz.

A nyírbátori „Lenin”, a zombai „Szabadság” termelőszövetkezet különösen jó eredményeket ért el növénykállatbaromfiállományának vándoroláztatásával. Vándorolókait is házilag állították elő. Nemcsak egészséges, fejlett törzsállományt tudtak saját részükre előállítani, hanem nagymennyiségű gyom és egyéb elhullott magvat és férgel értékesítettek, amellyel sok takarmányt takarítottak meg.

HOGYAN KESZÍTSÜNK VANDORÓLAKAT?

Vándorolók teteje, oldala, és anyaga a célnak megfelelő erősségű anyagból készüljön. Fontos ez azért, hogy egyrészt északra és rossz idő esetére az állatoknak védelmet nyújtsanak, másrészt, hogy az éjjeli ragadozók be ne mehessenek. Fontos követelmény az is, hogy aránylag

könnyen továbbszállíthatók legyenek.

A vándorolákat akkor kell továbbszállítani, ha a területen már kevés a rovar és növényzet.

A vándorolókba eleinte a baromfiakat az esti szürkületkor kell beletenni, 1—2 alkalommal csupán, hogy megszokják az ily módon való éjjelezést, mert főleg fás vidékeken előszeretettel tanyáznak a fakéregben, ami lopásokra és más veszteségekre ad lehetőséget. Az állatok a vándorolókban egyenletesen helyezkedjenek el, kerüljék a túlszűfoltot.

A vándorolákat naponta ki kell takarítani, friss alommal eltatni és az ételöhllyet felszerni. Etetőket-itatókat naponta ki kell mosni és fertőtleníteni. Az ily módon előszeretettel megtelepedő tetvek távoltartása céljából az ily időnként át kell vizsgálni s az élősködőket rovarporral vagy petróleummal kiirtani.

Othónapos korban egyes jó tojók megkezdik a tojástartást. A jércéket vandorolnak mellé kihelyezett vagy beépített tojóész-
 kelbe szokassuk. 20—25 jércére számíthatunk 1—1 tojóészket.
 Vandoroláskor figyelmeztetni kell fordítanunk a vadkárok el-
 hártására is. Főleg negyedik ragadozók és vadmacarak kárté-
 telei lehetnek számottevőek.

A BAROMFITELEP HELYENEK MEGVÁLASZTÁSA

Baromfitelep helyének megválasztásakor körültekintően kell eljárni, mert építkezéseink hosszú időre szólnak s a meg-
 fontolás nélkül létesített baromfitelegek a későbbi üzeme-
 tetés során rengeteg ki nem küszöbölhető nehézséget okozhatnak
 vagy az üzemeltetés költségét rendkívül módon megrágnák.

Legjobb az a szél- és huzatmentes terület, melyek
 enyhén déli lejtőn fekszenek. Talajuk közepköltű, ahol az esővíz
 könnyen leszivódik s a növényzet dúsán nő, ahol árnyékot adó
 fákat találunk és az ivóvíz is hozzáférhető és elegendő mennyi-
 ségű.

A telep elhelyezési tervét úgy kell elkészíteni, hogy a későbbi
 fejlődés lehetőségeit biztosítsuk.

A baromfiólak és nevelők ablakai déli irányba nézzenek,
 hogy minél több napfény és világosság jusson az ólakba. Az aj-
 tók és kibúvók oly módon helyezendők el, hogy nyitáskor huzat
 ne keletkezhesen. Legjobb az ablakokkal egysíkban a déli vagy
 nyugat-keleti falsíkban elhelyezni ezeket. Baromfitelepítésben
 általában használtak a fényeregtető építkezések, melyek leg-
 több napfényt biztosítanak az ólaknak.

A telepet utakkal szeljük át és az ólak ezen utak mellé épül-
 jenek, hogy az alom, trágya és takarmány kocsi is szállítható
 legyen.

Az ólakat kerítéssel kell egymástól elválasztani, különben a
 tyúkok könnyen összekeverednek, ami a termelésre hátrányos.

Ma már nagyüzemeinkben a gyakorlatban bevált típusdia-
 kat építik, a meglévő épületek átalakításánál pedig ugyanazon el-
 vetket kell szem előtt tartani, melyek a típusólaknál is érvénye-
 sülnék.

MILYEN LEGYEN A JO BAROMFIÓL?

Az ólak olyannak kell lenni, hogy a baromfi életkörülmé-
 nyének megfelelően, vagyis száraznak, levegősnek, huzatmentes-
 nek, szellőztethetőnek, hogy a levegő páratartalma nyirkosságot
 ne okozzon. Beltőlről simára vakoltatni, hogy az élősködők tanyát

ne verjenek és könnyen tisztítható legyen. Legjobb azok a fi-
 pusolák, melyek mélysége 6 méter, mert itt a nagyobb kaparó-
 terület a baromfiak téli tartózkodására is kedvezőbb. A barom-
 fiak az ól legalacsonyabb részében találnak védelmet a hideg
 ellen, azért az üléceket az ól hátsó, alacsony részében kell el-
 helyezni.

A zombai „Szabadság” termelőszövetkezet saját erejéből épí-
 tett nagyüzemi baromfiólját nemcsak felépítette, hanem csapó-
 fűszekkel, ülécekkal is felszerelte. A kifutókat lucernával beve-
 telte, mert tudja azt, hogy csak a szakszerűen tartott baromfi-
 állomány után érhet el maximális tojáshozamot.

Az ólak légszerjét és páramentesítést tavasztól őszig a
 drotházlos ablakon keresztül, télen pedig az ablakok fölötti szel-
 lőnyílások alkalmazásával biztosítjuk. A jó baromfiólaban tén-
 sem szabad a hőmértékletnek figyelmet alá sülyedni. Az állatok
 kellő számban való elhelyezése biztosítja az álláló szükséges
 melegét. Az ólak alapterületének minden négyzetméterére 3—4
 tyúkot vagy kacsát, 2 libát vagy pulykát számíthatunk. Minden
 baromfióhoz kifutótérlet is tartozik, mely a talaj minősége, va-
 lamint a tartott tyúkok fajtajaként tyúkonként 12—20 m². Az ud-
 varokat fűvesíteni kell, hogy zöldszükségletük egy részét a
 baromfiak ott megtalálhassák. A kifutó szelvéző, árnyékot adó
 fákkal is legyen ellátva.

A CSIBENEVELOHÁZAK

Nagyobb ablakfelületű, déli fekvésű épületek. A korszerű
 csibenevelő az épület hátulsó részében húzódó hosszanti folyosó-
 ból, az ez előtt lévő mintegy 4 × 5 méteres fülkékből és fűtőbe-
 rendezésből áll. A nevelő minden fülkéjéhez elkerített kifutó és
 benne árnyékot adó fák legyenek.

A KELTSÓ HELYSÉG

Lehetőleg észak-déli irányban épülni jó szigetelő anyag-
 ból, kisebb ablakokkal, hogy a külső hőingadozások belül ne érvé-
 nyesülhessenek. Igen alkalmasak a félig süllyesztett helyiségek.
 Levegősnek kell lennie, mert a tojásban fejlődő élet sok oxigén-
 dús levegőt kíván. A keltető padlózata betonból készüljön, hogy
 a párasítás a padlózat szükség szerinti locsolásával biztosítható
 legyen.

Külön helyiség szükséges a tojások lámpázásához, a külön-
 tele anyagok, mint a csibeszállító ládák stb. tárolásához és a

petróleum tartásához. Petróleumlámpákat a helyiségben kezelni nem szabad.

A tojásraktárt legjobban a kelendő helyiség északi végében elhelyezni, ahol a helyiség hőmérséklete nem haladja meg a 8–10 °C fokot. A tojásokat emeletes tojástartó tálcákra kell elhelyezni, olyan módon, hogy a tenyésztőtojások naponta kezelése könnyen és gyorsan megoldható legyen.

A TÖRZSSZEÁLLITAS TUDNIVALÓI

A tenyészállomány összeállítását vagy kiegészítését mindig a legnagyobb gondot kell végezni, mert egész állományunk értékét, jövőbelmezőségét a tenyészállomány minősége adja. A jó tenyészállománynak jó termelőképességűnek, erős szervesítőnek és a fajtajellegnek megfelelő külsőnek kell lennie.

A tenyészállományban minden évben párosítási tervet kell készíteni. Ezt a munkát a felújítás előtt, november 1-ig kell elkészíteni. Tervezzük meg, hogy melyik válogatott tyúkesport-hoz melyik kakast adjuk. Fontos a tartalék kakasokról való gondoskodás is. Általában az állománynak 10%-a legyen hímivarú. Az éves kakasokat már párosításra használhatjuk. Általában a fiatal kakasok termékenysége nagyobb. Az idősebb kakasoknál ez a csökkent párosítóképesség főleg a nehezebb táplálék tapasztalható erősebben.

A jércek apróbb tojásaiból kedvezőtlenebb kelési eredményeket kapunk, mind a második- és harmadéves tyúkok nagyobb tojásaiból. Ez utóbbiak csibéi nemcsak nagyobbak, hanem életképesebbek is szoktak lenni. Értékes tenyészkakasokat főleg tenyésztelepeken 3–4 évig is tartanak, hogy minél több értékes utódot nevelhessenek utánuik. A gácsérkakás első éves koruktól 2–3 éven át használhatók. Tojóknál az első évesek tojásai is felhasználhatók keltetésre, de a 2 éves kakás tojásaiból keltek életrevalóbbak és nagyobbak. A tojó kakasokat 3–4 éves korukig hagyjuk tenyészeltetni, ennél idősebb kakás tojóképesége erősen csökken.

Ludaknál a gunarak a legjobb termékenyítő képességet 3–5 éves korukban érik el, utána ez a képességük erősen csökken. Különösen gyenge a fiatal gunár termékenyítőképesége, ennek következtében a szaporulat életereje is kisebb, ami nem kívánatos.

A gunarak 5–6 évig, a tojók 8–10 évig is megtarthatók tenyésztésben.

Pulykánál a korai kelésű, jól fejlett bakok egyéves koruktól használhatók a tenyésztésben. Később elnehezednek, ezért 2 év-

nél tovább nem használjuk. Tojókat 4–5 évig hagyunk tenyészésben.

Általában szabálynak vehető, hogy idősebb tojókhöz fiatalabb hím állat beosztásával érhetünk el legjobb eredményt.

AZ IVAROK ARANYA

a fajtaktól, életkortól, tartás és párosítás módjától, valamint az évszakoktól függ. Tyúkféléknél szabad tartásban 10–12 darab tojót számítsunk egy kakasra. Fiatal kakasokhoz első tenyészévben többet is beoszthatunk, főleg a könnyebb fajtáknál.

Egy gácsérhoz 5–8 tojót adunk, pekingihez kevesebbet, tojófajtákhoz többet. A gácsérok párosodási készsége a párosztási ideny második harmadában, az időjárástól függően április végén, májusban a legerősebb. Ilyenkor a tavaszi tojó arányt tagítjuk, vagyis több tojót osztunk be hozzájuk. Ellenkező esetben a tojókat állandóan zavarják és teljesen lezsarolják. A helyes ivararányt a gácsérok egyharmadának időleges elvonásával is helyreállíthatjuk.

A gunárhoz az első tenyészévben, tehát 2 éves korától kezdve 3 tojót adunk, a következő években a tojók számát 4–5 darabra emelhetjük. A gunarak ekkor érik el a legnagyobb párosodási készséget.

Egy bakpulykához legfeljebb 7–8 tojót oszthatunk be tenyésztésre. Mind a tyúkféléknél, mind a víziszárnyasoknál ajánlatos a tenyészállományt már az ősz folyamán kialakítani annak ellenére is, hogy a tojásrakást esetleg csak a koratavasszal kezdjük meg. Így az állatok összeszoknak, miáltal termékenyebb tojásokat nyerünk. Különösen tapasztalható ez ludaknál, ahol tavasszal egy-egy gunárral törzsek alakulnak ki.

A BAROMFIK GONDOZÁSÁNAK ALAPVETŐ SZABÁLYAI

A baromfiak gondozása az ólak helyes és hiánytalan felszerelésével kezdődik. Elegendő mennyiségben kell biztosítani az üllőcéket, tojóészkeket és az etető-ítató edényeket. Fel kell szerelni az ólakat takarító eszközökkel, vedrékkel, lapátokkal, gereblyékkel, seprűkkel és kaparóvasakkal. Takarításhoz talicskát kell biztosítani. Befogó ketrec és befogó keret is szükséges, melyek segítségével az állatok legkevesebb töréssel történő kezelését végezhetjük.

Az almozáshoz szükséges homokot már a nyár folyamán kell tárolni, mert a nedves homok nyirkossá teszi a helyiséget, ami könnyen a baromfiak megbetegedését okozza.

EDZETLEN NEVELJÜK ALLATÁLLOMANYUNKAT

Friss levegőt állandóan juttassunk az ólakba, azonban a huzatot kerüljük. Télen kieresztés előtt nyitssuk fel az ablakokat és csak átmenettel történő lehűlés után eresszük szabadba az állatokat.

AZ ÓLAKAT NAPONTA KELL TAKARÍTANI

A lezáradt ürüléket fel kell kaparni és a helyiséget jól kiszellőztetni. Lehetőleg száraz homokkal almozzunk. Az almózásra használt főrek, pelyva vagy szalmaféle ne legyen penészes vagy rothadt. A kitakarított alomanyagot frissel, tisztával pótoljuk. Az ól körüli kifutóterületet seperjük fel, az összegyűlt tyúktrágyát a baromfiak által hozzá nem férhető helyen tároljuk.

Legtöbb fertőzést a baromfiak a beteg állatok ürülékével szennyezett takarmánnyal vagy ivóvízzel szednek fel, ezért

az élető-ítató edényeket úgy készítsük, hogy azokba az állat bele ne piszkálhasson.

Az edényeket naponta ki kell takarítani, hetenként pedig alapos fertőtlenítést végezni. Az ólakat tavasztól-őszig havonta meszeljük.

Mind a fejlett, mind a növekedőállatoknál kerülni kell a zsúfoltságot.

Figyelemmel kell kísérni az állatok viselkedését, az ürülékük milyenségét, melyből egészségi állapotukra vagy betegségekre következtethetünk.

A beteg állatokat azonnal el kell különíteni

A gyengébben fejlődőket külön kell csoportosítani és nagy gondot nevelni.

Kizárólag jónindóságú takarmányokat használjunk. A romlott takarmányok gyomor- és bélhurutot, szervezeti legyengülést okoznak, ami különféle fertőző betegségek fellépését teszi lehetővé.

Etelésre teljesértékű takarmányokat használjunk, mert a tápanyagok helyes aránya a szervezet ellenállóképességének legerősebb biztosítéka. Tápanyagoknak részbeni hiánya már anyagcsere és táplálkozási zavarokat idézhet elő.

TARTSUK BE PONTOSAN AZ ETETÉSEK IDEJÉT

Mind a termelésre, mind a fejlődésre fontos tényező az etetések idejének pontos betartása. Mind etetéskor, mind kezeleskor az állatgondozók szólítsák az állatokat, hogy részben a kezelő megszokják, részben pedig etetéskor tavolabb kapargáló állatok a megszokott hangra gyűlekezzenek. Egyes helyeken fűtyszóra, másuttal kongatásra szoktatják a baromfit.

ÖVJUK AZ ÁLLATOKAT A MEGBELEGEDÉSTŐL! ELŐZZÜK MEG A BETEGSÉGEKET!

A szervezettel különböző betegségek iránti fogékonysága a növekedések különféle fejlődési szakaszaiban nem egyforma. Különösen érzékeny a szervezet a tollasodás és az ivaréret idején. Ebben az időben különös figyelemmel kell az állatokat gondozni és takarmányozni. Kozismert, hogy a kis pulykák „mirigyének” ki-fejődésekor azok könnyebben megfáznak.

A növekedőállatok között pusztító „felnevelési betegségek” mellett gyakoriak a fertőző betegségek is, melyek az egyik baromfira a másikra terjednek. Ezen betegségek terjesztője beteg, vagy már átvészelt (bacillusgázda) állatok lehetnek. A fertőző betegségek csirai, melyeket a beteg baromfi kiürít, takarmány-nyal, vízzel, ápolási eszközökkel terjednek. Egyes fertőző csirák a napfény hatására elpusztulnak. Ezért kell-e nek a baromfi ólakra, nevelő házakra is nagy, világos ablakok. A könnyebben átnevelődő homoktalajokon általában kevesebb a fertőző betegség.

Mind ezek tudatában a tenyésztőnek, a baromfitenyésztés dolgozóinak legfontosabb feladata a betegségek távoltartása és megelőzése, vagy ha már mégis fellépett, azonnal észrevétele és állatorvos segítségével annak gyors felszámolása.

Régen, egész járásokat pusztító baromfibetegségeket népgazdaságunk országos intézkedéssel megszüntettek (baromfipestis). A ma is veszedelmét jelentő betegségekkel szemben pedig megelőző védekezést folytatunk (tyúkfűsz elleni vérvizsgálat).

A betegségek megelőzésére az előbb említett védekezéseken kívül a tenyésztő kötelessége a tenyésztés feladatainak szakszerű elvégzése és betartása. Ezek közül legfontosabb az ólázás és gon-

dozás munkálatainak lelkiismeretes elvégzése, a zsúfoltság kerülése és télen-nyáron az edzett tartás. Követelmény egész évben a változatok és teljesértékű takarmányok etetése, főleg a növények állatok nagyobb fejlődési erejének teljes kihasználása. A vándor olasz okserű keresztyűtele azért, hogy fejlett, erős, szervezett tenyészállatokat tudjunk összel termelésre beállítani. Szükséges a termelő állatoknak a tényleges termelő takarmányokkal való ellátása és legnagyobb terhelés mellett az állandó tenyészalkonitásban való tartása. A tenyészállomány szakszerű felújítása, vérteljesítés, az idegenből hozott állatok erős elkülönítése. Mindezek a tenyésztés részéről a betegségek megelőzését szolgáló munkálatok alapját képezik.

Ha az állományban a legkisebb gyanús megbetegedést tapasztaljuk, azonnal állatorvos segítségét kell kérni.

A betegség azonnali észrevétele és gyors elszigetelése szintén a megelőző védekezéshez tartozik. Az egyes beteg állatokat az állományból ki kell emelni és beteg állban elkülöníteni. Beteg és beteggyanús állatok gyógykezelését alapos gondiattal kell végezni, mert a hiányos gyógykezelés legtöbbször teljes leromlásra és a végén az állat elpusztulására vezet. Ha nem értékes állatokról van szó, úgy húsról kell értékesíteni, miáltal a további fertőzéseknek is elejét vesszük.

Nem szabad ma már megtűrni egyetlen gazdaságban sem az oly hatalmas károkat okozó hanyagságot, nemlőrödöttségét és felkészületlenséget.

A baromfitenyésztés minden munkafolyamata egyenként is fontos, egymással teljesen összefüggő láncszem, amely egymástól el nem választható. Ha az egyes munkafolyamatokat tökéletesen végezzük el, az állományunk értékes és gazdaságilag hasznos lesz. Ellenkezőleg pedig értéktelen és haszon helyett elsősorban önmagunkat, de népgazdaságunkat is jelentősen megkárosítjuk.

TOMME-NOVIKOV:

Általános állattenyésztés

214 oldal

Ára: 9.- Ft

Korszerű gyors-hizlalás

94 oldal

Ára: 4.- Ft

SZMETNYEV-USA KOV:

Baromfitenyésztés

154 oldal

Ára: 5.- Ft

SCHANDL JÓZSEF:

Gyapjú-, tej- és hústermés a juhászatban

148 oldal

Ára: 11.50 Ft

STEJMAN:

A kosztromai szarvasmarha további tökéletesítése

104 oldal

Ára: 3.60 Ft

LISZKUN:

Szarvasmarha

376 oldal

Ára: 31.- Ft

ALEKSZEJEV:

Takarmányozástani

156 oldal

Ára: 10.- Ft

JURMALIAT:

Borjűnevelés

191 oldal

Ára: 6.- Ft

Kaphatók:

az Állami Könyvesboltokban vidéken is,
Szakkönyvesbolt: Budapest, V. Vécsey-u. 5.
Mezőgazdasági Könyvesbolt

AVAJEV:

Hírefüves földművelési rendszer

143 oldal

Ára: 5. - Ft

BLOMKVISZT:

Takarmányos vetésforgók szervezése a kolhozban

20 oldal

Ára: 1. - Ft

ZUBRILIN:

Hogyan silóznak a Szovjetunióban

80 oldal

Ára: 2.50 Ft

ZUBRILIN - MISUSZTYIN - HARCSENKO:

A silózás

308 oldal

Ára: 12. - Ft

KARASZJEV:

A takarmányalap megszervezése

240 oldal

Ára: 10.50 Ft

★

Kaphatók:

az Állami Könyvesboltokban vidéken is.
Szakkönyvesbolt: Budapest, V. Vécsey-u. 5.
Mezőgazdasági Könyvesbolt

Keltessünk és neveljünk minél több baromfit

Munkásszólalvunk napról-napra beszámoló az eredményéről, amelyeket munkaversenyek során az 5 éves termelési, életszínmunkánk, amelése és a szocializmus építése érdekében végeztünk. A mezőgazdaságban és az állattenyésztésben is mind szélesebb mértékben jelennek azok az eredmények, amelyekkel a termelők övének tagja és az egyenlő dolgozó parasztok is minél több tej, hús, zsír, gyapjú stb. termelésével járulnak hozzá a kifizetői céljai eléréséhez.

Ezek az eredmények szépek és teljesíthők. Ez kell megismerni, bátran alkalmazni és az állattenyésztés minden munkaterületére kiterjeszteni. Újabb és újabb bizonyítékokat kell naplónkra hozni, hogy miként a jövő és ezért baromfiakat kell naplónkra hozni.

Állattenyésztésünk egyik leggyengébb területe a baromfi-tenyésztés. Pedig érdemes vele foglalkozni. Fontos népelemzési cikk és komoly jövedelmet biztosít. Az állattenyésztésünk egyéb területein elért szép eredmények biztossá teszik, hogy a termelői övének tagjaival és a dolgozó parasztsággal, hogy termeljenek minél több tojást, baromfiat, hízott baromfit, tollat, mert ezzel fokozzák jövedelmüket és népgazdaságunkat is erősítik.

Öltessünk minél több koltót.

A baromfiállomány növelése különösebb nehézséget nem okoz, mert könnyen szaporítható. A tavasz beálltával a tojástermelés fokozódott és mind több és több koltó kerül, melyeknek megőrzésével kell biztosítani a keltetés és nevelést.

Vegyünk igénybe a keltetőállományok egészséges naposcsibáit.

Nemcsak koltós keltetéssel szaporíthatjuk baromfiállományunkat, hanem a keltetőállományok egészséges naposcsibáival is. A baromfi-keltető állományok okoson, egészséges, tisztaságban, tisztaságban naposcsibáikkal segítik termelők övének tagjaival, dolgozó parasztjainkat. Célszerű, ha egyszerre 2-3 koltót ültetünk meg, mert a melegebb időjárás beálltával egy koltó alá 30-50 csibát tehetünk, vagy pedig a keltetőállományból vásárolunk hozzá.

Öltetésre csak egészséges, friss tojást használjunk.

Öltetésre friss, vagy, barnahéjú tojásokat használjunk, egészséges és sokat tojó tyúktól. Az ilyen tojásokból életreos csibák keltek, amelyek gyorsan fejlődnek.

A csibék takarmányozásánál nagy gondot járjunk el.

Első táplálékuk köles, cirok, vagy apróra darált kukorica, árpa. 4—5 napos kortól kezdve adjunk minél több apróra vágott zöldet, salátát, csalánt, csibetúrát, lucernát stb. Ezzel nemcsak takarmányt takarítunk meg, hanem a csibék fejlődéséhez a vitamint is biztosítjuk. A zöldet darálva, búzakarórával keverve és morzsálva kedvesen eszik. A csibék fejlődését nagyon elősegíti, ha a keverékben főlőzött, vagy aludttejjel készült el. A félélig aludt savanyú tej ártalmas, belhurutot okoz. A csibék természetesen takarmányait képezi a oserbogar, pajor, gillszta stb. rovarok, melyek etetése takarmánynegatkarítást jelent. A baromfiak részére létesítsünk mesterséges gillszta-telegeket. Gondoskodni a gillszta-telegek időben való felhasználásáról.

Keltessünk ki minden kacsát és libatojást.

A víziszárnyas állomány szaporítása érdekében minden lúd- és kacsatojást ki kell keltetni. Fontos ez azért is, mert a baromfi-hús beszállási kötelezettségnek 40%-át hízottáru képezi, amellyel a hízottbaromfi szabadpiacon való értékesítése komoly jövedelem-többletet is jelent.

A lúd- és kacsatojások keltetésénél is arra kell törekedni, hogy a tojások minél frissebbek legyenek. A tojástermelés időszakában gondoskodni kell arról, hogy az állatok minél több zöldtakarmányhoz jussanak, mert ez kedvezően befolyásolja a tojások termékenységét és a kikelt állatok életképességét.

Neveljünk minél több víziszárnyast.

A kikelt kisludakat meleg, száraz helyen kell tartani, nehogy felfázzanak, de emellett cüzzetlen neveljük. Pár napos kortól kezdve szoktassuk legelőre, ahol takarmányuk nagy részét megtalálják. A kis libákat zölddel kevert nedvesített darával, korpával etessük.

A kacsák keltetését tyúktollal vagy pulykakottal kell végez-zük. A kis kacsákra 8—10 napos korukig fokozottan kell vigyázni. Övjük a megfázástól. Bő és száraz almozásról ne felel-gyünk meg. Emlékeztetünk, hogy a kacsák legzavesebben nedvesített könnyen átmelegedő vízre. A kacsák legzavesebben nedvesített zölddel kevert korpát, főzött gabonadarát fogyasztanak. Elegendő, de nem hideg vízzel feltöltött gondoskodjunk.

A pulyka nagy jövedelmet biztosít.

Tenyésszünk sok pulykát.

A pulykatojások keltetését pulykakottal végezzük el, de az egyes kottákat jól különítsük el egymástól. A kis pulykák kü-

jönösen érzékenyek a megfázás iránt. Korán reggel, hirtelen főre nem szabad őket kiengedni. Vörösdőstük után, már nevel-jésük goncsoságot nem igényel. A kis pulykák takarmányozá-sára legjobban az árpa, kukorica és oserdara, amelyeket megnedve-ítve, apróváagott zölddel (hagymaszár, csalán, saláta stb.) etelünk. Esti etetésre zöldet ne adjunk. Jól fejlődnek a kis puly-kák, ha a keverékükhez főtt tojást, túrót, vagy aludttejet adunk.

A baromfi-tenyésztés minőségi fejlesztése érdekében állítsunk be minél nagyobb törzsállományt.

A baromfi-tenyésztés mennyiségi fejlesztése mellett fordít-sunk nagy gondot a minőségi fejlesztésre is. A legjobban tojó egyedeiből, a legjobb kakasokból létesítsünk törzsállományt. Különbösen tojástermelés szempontjából van ennek jelentősége. A törzsállományt a tavaszi csibéből válogassuk ki, hogy azok ősszel a tojástermelést kezdjék meg. Így télen, mikor a tojás ára magas, jelentős jövedelmet biztosíthatunk.

A lúd, kacsák és pulykaféléknél is fontos a több tojást termelő állatok szaporítása, mert a több ivadék felnevelése jövedelmünk-
ket szinten emeli.

Neveljünk minél több baromfit.

Dolgozó népünk válasszlásokra készül. Ezer és ezer öntudatos munkás, ezer és ezer hazáját szerető dolgozó paraszt keltőzött kúntól küzd a választási békéverseny új sikeréért.

A szocialista munkaverseny során dolgozóink mind jobb és jobb vállalással és azok teljesítésével bizonyítják be a nép álla-mához való töhethetlen ragaszkodásukat.

Kövesse az ő példájukat a baromfi-tenyésztés terén is, min-den termelőszövetkezetben, minden faluban, minden dolgozó paraszt csatlakozzon felhívásunkhoz. E jelzővel induljunk harcba, küzdjünk a baromfi-tenyésztési terünk fejlesztéséért, a magasabb termelés eléréséért.

Kelless és nevelj minél több tyúkféléket és víziszárnyast.

Előre baromfi-tenyésztést terünk fejlesztéséért!

Békeválasztásunk tiszteletére, augusztus 20-ra Alkotmányunk ünnepére az alábbi felajánlásokat vállalom azért, hogy a vállaltam jó elvégzésével népi demokráciánkat és a békétábrort erősítek.

Vállalom: db kottát ültetek,
..... db csibét neveltek,
..... db libát neveltek,
..... db kacsát neveltek,
..... db pulykát neveltek,
..... db törzsállományt állítok be,
..... db baromfit hizlalok meg.

A baromfihús és tojásbeadási kötelezettségemet pontosan, vagy időelőtt

tojást hó napra,
baromfihúst hó napra,
hízott baromfit hó napra

teljesítem.

Vállalom: db kottát ültetek,
..... db csibét neveltek,
..... db libát neveltek,
..... db kacsát neveltek,
..... db pulykát neveltek,
..... db törzsbaromfit állítok be,
..... db baromfit hizlalok meg.

A baromfihús és tojásbeadási kötelezettségemet pontosan, vagy időelőtt

tojást hó napra,
baromfihúst hó napra,
hízott baromfit hó napra teljesítem.

Név:

Lakás:

.....
aláírás.

Felelős kiadó: Benesik István

77242.4 - Vörös Csillag Nyomda, Budapest. Felelős: Poroszkai L.